

บทที่ 2

ระบบครอบครัวและการมีภรรยาหลายคนในศาสนาอิสลาม

การศึกษาเรื่องระบบครอบครัวในอิสลามและการมีภรรยาหลายคนในอิสลาม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่มาจากบทบัญญัติในอัลกุรอาน อัลหะดีษ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในแต่ละประเด็นนำเสนอตามลำดับสาระสำคัญดังนี้

2.1 ระบบครอบครัวในอิสลาม

- 2.1.1 ความหมายของครอบครัว
- 2.1.2 ความสำคัญของครอบครัว
- 2.1.3 การสมรสในอิสลาม
- 2.1.4 โครงสร้างของครอบครัวมุสลิม
- 2.1.5 การบริหารจัดการในครอบครัวมุสลิม

2.2 การมีภรรยาหลายคนในอิสลาม

- 2.2.1 บทบัญญัติการมีภรรยาหลายคนในอิสลาม
- 2.2.2 การให้ความยุติธรรมในครอบครัวที่มีภรรยาหลายคน
- 2.2.3 เหตุผลของการมีภรรยาหลายคน
- 2.2.4 การมีภรรยาหลายคนของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ
- 2.2.5 ข้อพึงปฏิบัติของสตรีที่ดีเมื่อสามีมีภรรยาหลายคน
- 2.2.6 การตอบโต้ข้อกล่าวหาประเด็นการมีภรรยาหลายคนในอิสลาม

2.1 ระบบครอบครัวในอิสลาม

อิสลามเป็นศาสนาที่มีกฎระเบียบแบบแผน มีกฎจารีอะฮ์ซึ่งเป็นกฎที่ประทานลงมาจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของผู้ที่พินิจพิเคราะห์อย่างเที่ยงธรรมจะพบว่ากฎระเบียบทุกอย่างนั้นมีความสมดุลระหว่างความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจของมนุษย์ วิธีในการดำเนินชีวิตของมุสลิมทุกคนนั้นมีแบบแผนจากคำสอนอันสมบูรณ์ยิ่งที่เปรียบดั่งประทีปที่ส่องนำทาง ฉายแสงเจิดจ้ายังทุกแง่มุมของวิถีชีวิตมนุษย์(ซัยยิด ซาอิด อักตาร์ ริซวี, 2526: 19)

ตั้งแต่ศาสนาอิสลามภาคสมบูรณ์ได้อุบัติขึ้นมาในปี ค.ศ.610 เป็นต้นมา และได้มีบทบาทอย่างกว้างขวางบนเวทีโลก ชาวโลกก็ได้แลเห็นเป็นที่ประจักษ์ว่า ศาสนาอิสลามมีลักษณะ

แตกต่างจากศาสนาอื่นๆ เกือบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด ความเชื่อ หรือด้านการปฏิบัติ ครอบครัวยุโรปแบบอิสลามกับที่มียุโรปแบบอิสลามจึงแตกต่างกัน และเพื่อให้ศาสนาอิสลามรักษาเอกลักษณ์ของตนเองโดยตลอด อัลลอฮ์ ﷻ จึงได้กำชับมิให้มุสลิมประนีประนอมศาสนาอิสลามกับศาสนาอื่นๆ ไม่ว่าจะกรณีใดๆ อายะฮ์ในคัมภีร์อัลกุรอานได้สะท้อนให้เห็นถึงจุดยืนของอิสลามอย่างชัดเจน ว่าหลักการอิสลามนั้นต้องแยกชัดเจนเสมือนน้ำกับน้ำมัน(อารัง สุทธศาสตร์, 2541: 6-7) ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานว่า

﴿قُلْ يٰٓأَيُّهَا الْكٰفِرُوْنَ لَا اَعْبُدُ مَا تَعْبُدُوْنَ وَلَا اَنْتُمْ عٰبِدُوْنَ مَا اَعْبُدُ
وَلَا اَنَا عٰبِدُ مَا عٰبَدْتُمْ وَلَا اَنْتُمْ عٰبِدُوْنَ مَا اَعْبُدُ لَكُمْ دِيْنِكُمْ وِلٰى دِيْنٍ﴾

الكفرون: 1-6

ความว่า จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด)ว่า โอ้อับรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธาเอ๋ย ฉันจะไม่เคารพสักคิสิ่งที่คุณเคารพสักคิอยู่ และพวกท่านก็มิใช่เป็นผู้เคารพสักคิพระเจ้าที่ฉันเคารพสักคิ และฉันก็มิใช่เป็นผู้เคารพสักคิสิ่งที่คุณเคารพสักคิ และพวกท่านก็มิใช่เป็นผู้เคารพสักคิพระเจ้าที่ฉันเคารพสักคิ สำหรับพวกท่านก็คือศาสนาของพวกท่าน และสำหรับฉันก็คือศาสนาของฉัน¹

(อัลกาฟิรูน : 1-6)

จากคัวบพ้ออัลกุรอานข้างต้น จะพบว่าศาสนาอิสลามมีความแตกต่างจากศาสนาอื่นๆ ชัดเจน ระบบครอบครัวในอิสลามจึงมีกรอบที่เป็นแนวทางให้แก่การดำเนินชีวิตของมนุษย์ ที่มีความเหมาะสมกับทุกยุคทุกสมัยอย่างมีต้องสงสัย

¹ ทั้ง 6 อายะฮ์ของซูเราะฮ์นี้ ถูกประทานลงมาเป็นการตอบโต้ข้อเสนอนะของพวกมุชริกีนบางคน เช่น อัลอะลิด อิบดุล มุหิเราะฮ์ และ อุมียะฮ์ อิบนุ คอ์ลัฟ ฯลฯ ข้อเสนอนั้นคือให้ท่านนบี ﷺ เคารพสักการะพระเจ้าของพวกเขาพร้อมกับพวกเขาเป็นเวลาหนึ่งปี และให้พวกเขาเคารพสักการะพระเจ้าของท่านนบี ﷺ พร้อมกับท่านเป็นเวลาหนึ่งปี ทั้งนี้เป็นการประองคองระหว่างกันและเป็นการสิ้นสุดการขัดแย้งระหว่างกันในทุกขณะของพวกเขา ท่านเราะฮ์ฎู ﷺ มิได้ตอบข้อเสนอนะของผู้ปฏิเสธศรัทธาต่อวะฮีย์ของอัลลอฮ์ และต่อการใช้ความเอกภาพ และบรรดาพวกมุชริกีนที่ตั้งภาคต่ออัลลอฮ์ ﷻ ว่า ฉันจะไม่เคารพสักคิสิ่งที่คุณเคารพสักคิอยู่ ในขณะที่ตามข้อเสนอนะของพวกท่าน และพวกท่านก็มิใช่เป็นผู้เคารพสักคิในขณะนี้สิ่งที่คุณเคารพสักคิอยู่ เพราะอัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดกฎสภาวะแก่พวกท่านเช่นนั้น และฉันก็มิใช่เป็นผู้เคารพสักคิสิ่งที่คุณเคารพสักคิในอนาคคเป็นอนาคค และพวกท่านก็มิใช่เป็นผู้เคารพสักคิสิ่งที่คุณเคารพสักคิในอนาคคเป็นอนาคค เพราะพระเจ้าของฉันทรงรอบรู้ในจิตใจของพวกท่าน สภาวะของพวกท่าน ความประพฤติที่น่าเกลียดของพวกท่าน และการงานที่ชั่วช้าของพวกท่าน สำหรับพวกท่านก็คือศาสนาของพวกท่าน ฉันจะไม่ปฏิบัติตามแนวทางนั้น และสำหรับฉัน ก็คือศาสนาของฉัน พวกท่านจะไม่ปฏิบัติตามแนวทางของฉัน

2.1.1 ความหมายของระบบครอบครัว

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ระบบ” หมายถึงระเบียบเกี่ยวกับการรวมสิ่งต่างๆ ซึ่งมีลักษณะซับซ้อนให้เข้าลำดับประสานเป็นอันเดียวกันตามหลักเหตุผลทางวิชาการ หรือหมายถึงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติซึ่งมีความสัมพันธ์ ประสานเข้ากัน โดยกำหนดรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

และคำว่า “ครอบครัว” ตามพจนานุกรม หมายถึง สถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามีภรรยาและหมายความรวมถึงลูกด้วย (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, 2546: 220)

Hammudah ‘Abd al-‘Ati (1976:19) ได้ให้ความหมายคำว่า “ครอบครัว” ว่าเป็นโครงสร้างหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษ ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดหรือผ่านกรรมรส หรืออาจเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้มีความสัมพันธ์ในเชิงสายเลือดแต่มีความคาดหวังบางอย่างร่วมกัน (Mutual Expectations) ที่เป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบซึ่งถูกกำหนดโดยศาสนา และสอดคล้องตามหลักกฎหมายอิสลาม

Asy-Syeikh Atiyah Saqar (แปลโดย H.Muhammad Yusuf Sinaga, 2005:55) ได้ให้ความหมายครอบครัวในเชิงภาษาว่า คือ ป้อมปราการอันแข็งแรง ที่สามารถสร้างความแข็งแกร่งให้แก่สิ่งที่มีอยู่ในนั้นได้ เนื่องจากคำว่า **أسر** ซึ่งเป็นรากศัพท์เดิมที่มาจากภาษาอาหรับนั้นมีความหมายในเชิงการสร้าง ความแข็งแกร่งและความมั่นคง ดังนั้นความหมายของครอบครัวจึงกล่าวได้ว่าเป็นแหล่งหรือสถาบันที่สร้างความแข็งแกร่งให้แก่สิ่งถูกสร้างทั้งหมด ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในสุเราะฮ์อัล-อินซาน ไว้ว่า

﴿خُنَّ خَلْقَهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَلْنَا أَمْثَلَهُمْ تَبْدِيلًا﴾

الإنسان : 28

ความว่า เราได้บังเกิดพวกเขา และเราได้ทำให้เรือนร่างของพวกเขามั่นคงแข็งแรง และหากเราประสงค์ เราก็จะเปลี่ยนพวกอื่นเยี่ยงพวกเขา

(อัล-อินซาน: 28)

Khurshid Ahmad(1980: 29-31) ได้กล่าวว่า ครอบครัวเป็นหน่วยทางสังคมที่เกิดขึ้นมาเคียงคู่กับการสร้างมนุษย์ เป็นรากฐานสำคัญของโครงสร้างทางด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ มนุษยชาติทั้งหมดต่างเป็นผลผลิตจากสถาบันนี้ หลักนิติบัญญัติที่ถูกกล่าวไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน ประมาณหนึ่งในสามเป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงเรื่องครอบครัว ตลอดจนกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่

เหมาะสมในการดำรงชีวิตครอบครัว ขอบข่ายของสิทธิและหน้าที่ทั้งหมดล้วนเป็นรากฐานที่จำเป็นของชีวิตครอบครัว

นอกจากนี้ นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยา ต่างก็ให้ความหมายครอบครัวในลักษณะที่แตกต่างกัน ในความหมายทางสังคมวิทยา ครอบครัวคือรูปแบบของการที่บุคคล 2 คน หรือกลุ่มบุคคลสร้างแบบ (Pattern) หรือโครงสร้าง (Structure) ของการอยู่ร่วมกัน ส่วนในความหมายของนักจิตวิทยา ครอบครัว คือ สถาบันทางสังคมแห่งแรกที่มนุษย์สร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน เพื่อเป็นตัวแทนของสถาบันสังคมภายนอกที่จะปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติกับสมาชิกรุ่นใหม่ของสังคมที่มีชีวิตอุบัติขึ้นในครอบครัว (พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2550: 4)

ดังนั้น ศาสนาอิสลามจึงถือว่าระบบครอบครัวที่มีความเข้มแข็งจะเป็นหน่วยพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างวัฒนธรรมที่ศิริมงคลและความผาสุกให้แก่สังคม

2.1.2 ความสำคัญของครอบครัว

ครอบครัวเป็นการรวมตัวของบุคคลที่มีความรัก ความผูกพันกัน และมีปฏิสัมพันธ์กันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมที่เล็กที่สุดแต่กลับเป็นสถาบันที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นหน่วยสังคมแรกที่หล่อหลอมชีวิตของคนในครอบครัวให้การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน ครอบครัวเป็นแหล่งผลิตคนเข้าสู่สังคม สังคมจะมีคนที่มีคุณภาพดีมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ทำให้การอบรมสั่งสอน หล่อหลอมบุคลิกภาพ ความคิด และความรู้สึก ครอบครัวจึงเป็นแหล่งสร้างและพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ในสังคม

รากฐานแห่งความสมบูรณ์ของชีวิตมนุษย์ ตามเกณฑ์ของอัลลอฮ์ ﷻ และของท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ นั้นคือการร่วมชีวิตกันเป็นคู่สามีภรรยา มิใช่อยู่คนเดียวอย่างโดดเดี่ยว ด้วยเหตุนี้การนิกายหรือการสมรสในมุมมองอิสลาม คือการยอมรับกฎเกณฑ์ของอัลลอฮ์ ﷻ ในด้านการสนองตอบพิตเราะฮ์(ความต้องการเดิม) ด้วยการทำตามแบบอย่างสุนนะฮ์ของท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ ในแง่ของวิถีปฏิบัติ ซึ่งอัลลอฮ์ ﷻ ได้กำหนดไว้เป็นหนทางที่มนุษย์จะบรรลุสู่ความสมบูรณ์ในชีวิตโลกและชีวิตอาคิเราะฮ์ (อิสมาแอล ลุตฟี จะปะกียา, 2549:11-12) ดังที่ อัลลอฮ์ ﷻ ได้คร่ำหวอดในคัมภีร์อัลกุรอานว่า

﴿وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا﴾

النَّبَأُ : 8

ความว่า และเราได้บังเกิดพวกเจ้าให้เป็นคู่ครองกัน²

(อันนะบาอู : 8)

² คือเราได้บังเกิดพวกเจ้ามาเป็นเพศชายและเพศหญิง เพื่อจะให้เป็นผู้ครองกันให้มีการสมรสและสืบเชื้อสายกันไป

เมื่อกล่าวถึงครอบครัวในอิสลามแล้ว สามีคือผู้นำ ส่วนภรรยาคือผู้ที่มิหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยภายในครอบครัว ถึงแม้ว่าสามีต้องรับผิดชอบในหน้าที่การเป็นผู้นำ แต่นั่นก็มิได้หมายความว่าเขาจะมีเกียรติมากกว่าผู้เป็นภรรยาแต่อย่างใด (มุฮัมมัดซาคี เจ๊ะหะ, 2554: 29) ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในอัลกุรอานว่า

﴿وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا
 أَكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا أَكْتَسَبْنَ ۚ وَسَأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ
 كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا﴾

النساء : 32

ความว่า และจงอย่าปรารถนาในสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ทรงให้แก่บางคนในหมู่พวกเจ้าเหนือกว่าอีกบางคน³ สำหรับผู้ชายนั้นมีส่วนได้รับจากสิ่งที่พวกเขาได้ขวนขวายไว้ และสำหรับหญิงนั้นก็มีส่วนได้รับจากสิ่งที่พวกนางได้ขวนขวายไว้ และพวกเจ้าจงขอต่ออัลลอฮ์เถิด จากความกรุณาของพระองค์ แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง

(อันนิสาอู :32)

ชัยยิด อิบูล อะฮฺลูล มาอฺดูดี (แปลโดย กุหลาบเขียว, 2553:138) กล่าวว่า นับเป็นความมหัศจรรย์ของศาสนา ที่สามารถโน้มนำผู้ชายและผู้หญิงให้มาร่วมกันเสียสละเพื่อเผ่าพันธุ์ และอารยธรรมโดยระงับยับยั้งความเห็นแก่ตัวของตนตามวิสัยสัตว์ แล้วหันสู่ความเป็นมนุษย์ที่ไม่เห็นแก่ตัวได้ มีเพียงบรรดาเราะซูล ﷺ เท่านั้นที่เข้าใจเป้าหมายที่แท้จริงของธรรมชาติและกำหนดให้การแต่งงานเป็นรูปแบบที่ถูกต้องแต่เพียงอย่างเดียวในการมีความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง ทั้งโดยเจตนาเพื่อกามารมณ์และเพื่อสังคม เนื่องมาจากอิทธิพลแห่งหลักธรรมคำสอนและทางนำของท่านเหล่านั้นโดยแท้ ที่ทำให้การแต่งงานกลายเป็นสถาบันหนึ่งของประชาชาติต่างๆทั่วทุกมุมโลก

บทบาทของคู่สมรสถูกกำหนดตามความเหมาะสมของโครงสร้างทางสรีระของร่างกาย อิสลามได้ยืนยันถึงความแตกต่างดังกล่าวและได้กำหนดกฎเกณฑ์พื้นฐานทางสังคมไว้ ดังนี้ (มุฮัมมัดซาคี เจ๊ะหะ, 2554: 197)

³ ไม่ใช่ฝ่ายชายปรารถนาในสิ่งที่ตนไม่สามารถจะกระทำได้เหมือนฝ่ายหญิง ขณะเดียวกันก็มีฝ่ายหญิงปรารถนาในสิ่งที่ตนไม่สามารถจะกระทำได้ เหมือนฝ่ายชาย เพราะแต่ละฝ่ายถูกบังเกิดมาให้มีความสามารถแตกต่างกัน

- 1) สถาบันครอบครัวเป็นกลไกสำคัญของสังคมซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานของการสมรสที่ถูกต้อง
- 2) กฎเกณฑ์ธรรมชาติได้กำหนดไว้ว่าทุกสังคมจะต้องมีกฎระเบียบและผู้นำ
- 3) การสมรสจะก่อให้เกิดสิทธิทางศีลธรรมและสิทธิทางกฎหมาย ความสงบสุขภายในครอบครัวจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าสามีภรรยาไม่มีความไว้วางใจและความพึงพอใจซึ่งกันและกัน คุณค่าทางศีลธรรมของการสมรสในอิสลาม คือการเป็นหุ้นส่วนในการทำให้ชีวิตสมรสบรรลุเป้าหมาย เมื่อสามีภรรยาเข้าใจถึงคุณค่าทางศีลธรรมดังกล่าวแล้ว ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันจะไม่เกิดขึ้น ทั้งชายและหญิงจะถูปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน โดยพระเจ้าผู้เป็นเจ้าภายใต้หลักคำสอนของอัลกุรอาน
- 4) เนื่องจากความแตกต่างในด้านสรีระร่างกายทำให้ชายและหญิงมีบทบาทในครอบครัวที่ต่างกัน

ขณะที่ชีวิตครอบครัวดำเนินไปอยู่นั้น เราจะพบว่าอิสลามได้เข้ามาแก้ทุกๆ ปัญหาของระบบครอบครัว ด้วยวิธีอันชาญฉลาดอย่างยิ่งเสียจนกระทั่งเราต้องยอมรับว่าไม่มีวิธีการอื่นใดที่ดีกว่า ที่จะมาแก้ไขปัญหานี้ได้อีกแล้ว (ซัยยิด ซาอิด อักตาร์ ริซวี, 2526: 19) ดังนั้น ครอบครัวจึงเป็นสถาบันทางสังคมที่เล็กที่สุด ที่เกิดจากความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างบุคคลสองคนขึ้นไป และมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความเชื่อความศรัทธา ตลอดจนค่านิยมและทัศนคติต่างๆ เป็นสถาบันลำดับแรกที่จะหล่อหลอมบุคลิกภาพให้แก่มนุษย์ก่อนการออกไปใช้ชีวิตจริงในสังคม

อิสลามได้เรียกร้องให้สังคมมนุษย์ดำรงชีวิตอย่างสะอาดบริสุทธิ์ สร้างสังคมที่มีสถาบันครอบครัวเป็นเบ้าหลอมในการสานสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ทั้งชายและหญิงที่ห้อมล้อมด้วยความรักอันแท้จริง มีความจริงใจต่อกัน มีความรับผิดชอบและแบ่งปันภาระหน้าที่อย่างยุติธรรมและสมดุลสู่ความผาสุกในชีวิตอย่างแท้จริง (มัสลัน มาหะมะ, 2009: 2) อิสลามเป็นศาสนาที่ได้วางหลักเกณฑ์ให้ครอบครัวนั้นเป็นสถานที่ซึ่งดูแลการเจริญเติบโตในทุกมิติ คือทั้งด้านร่างกาย จิตวิญญาณและสติปัญญา เพื่อให้สามารถเติบโตมาเป็นส่วนหนึ่งในการทำหน้าที่รับใช้สังคม

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญยิ่งในการสร้างและพัฒนาประชาชาติอิสลามให้มีคุณภาพ เมื่อครอบครัวมีความเข้มแข็งก็จะเป็นฐานสำคัญในการฟื้นฟูสังคมต่อไป

2.1.3 การสมรสในอิสลาม

การสมรสเป็นหนทางหนึ่งที่ธรรมชาติได้เปิดโอกาสให้มนุษย์ได้ตอบสนองแรงกระตุ้นในตนเอง เป็นแนวปฏิบัติหนึ่งที่พระผู้สร้างได้ออกแบบมาเพื่อป้องกันไม่ให้แรงกระตุ้นทางเพศของมนุษย์นั้นต้องเตลิดไปในแนวทางที่ผิด การแต่งงานระหว่างผู้ชายและผู้หญิงจะนำไปสู่การก่อตั้งครอบครัว เครื่องจักรกลไกต่างๆ ที่ต้องใช้ในการทำงานของโรงงานขนาดมหึมาที่จะพัฒนาอารยธรรมก็จะถูกสร้างขึ้นในโรงงานขนาดย่อมในครอบครัวนี้เอง ทุกคนที่อยู่ในสถานะดังกล่าวนี้จึงไม่ใช่เพียงต้องรับผิดชอบงานส่วนตัวไปจนวาระสุดท้ายของชีวิตเท่านั้น แต่เขายังมีหน้าที่ที่ต้องสร้างคนใหม่ขึ้นมาโดยให้เหมือนหรือดียิ่งกว่าตัวเขา เพื่อเข้ามาแทนที่ตัวเขาเอง (ซัยยิด อิบดุล อะฮฺดุลลา เมาคูดี แปลโดย กุหลาบเขียว, 2553:139) นอกจากการตอบสนองความต้องการทางเพศ เมื่อพิจารณาในอีกแง่หนึ่งการสมรสจึงเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบของมนุษย์ต่อสังคมที่เขาใช้ชีวิตอยู่ ที่จะสร้างบุคคลที่มีคุณภาพมาแทนที่เขาและมารับผิดชอบภารกิจต่อสังคมในภายภาคหน้าต่อไป

Khurshid Ahmad(1980: 29) ได้กล่าวว่า การสมรสเป็นการเริ่มต้นของสถาบันทางสังคมที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เป็นการสร้างสัญญาข้อผูกมัดระหว่างบุคคลที่ถูกต้องตามหลักกฎหมาย ซึ่งสัญญาดังกล่าวก็จะวางอยู่บนรากฐานเดียวกับสัญญาอื่นๆ ความถูกต้องของมันจะขึ้นอยู่กับคู่ร่วมสัญญา ภายใต้อาณัติของหลักการอิสลาม

การสมรสนั้นเป็นแนวทางหนึ่งที่ท่านบิรฮัมมัด رضي الله عنه ได้ปฏิบัติไว้เป็นแบบอย่างแก่ประชาชาติของท่าน เป็นการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่จะทำให้มนุษย์มีความพึงพอใจในชีวิต ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในคัมภีร์อัลกุรอานไว้ว่า

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً ...﴾

الرعد : 38

ความว่า และโดยแน่นอนเราได้ส่งบรรดาร่อซูลมาก่อนหน้าเจ้า และเราได้ให้พวกเขาให้มีภรรยาและลูกหลาน⁴

(อัลเราะอะอูด : 38)

ศาสนาอิสลามได้ให้ความสำคัญกับการสมรส เพราะถือว่าการสร้างครอบครัวเป็นการปฏิบัติศาสนกิจประการหนึ่ง ซึ่งเป็นศาสนกิจที่สอดคล้องกับสามัญสำนึกของมนุษย์ อิสลามไม่

⁴ สาเหตุแห่งการประทานอายะฮ์นี้ อัลกัลบียกกล่าวว่า พวกยะฮูดได้ตำหนิตานเราะฮ์ฮูลอฮ์ ﷻ ว่า เรามองไม่เห็นการปฏิบัติหน้าที่ของชายผู้หนึ่ง (คือท่านนะบี) นอกจากรื่องของผู้หญิงและการแต่งงาน หากเขาเป็นนะบีตามที่เขาอ้าง แน่แน่นอนเรื่องของการเป็นนะบีจะเป็นที่กังวลแก่เขามากกว่าเรื่องของผู้หญิง อายะฮ์นี้จึงถูกประทานลงมา เพื่อเป็นการตอบโต้ข้อตำหนิของพวกเขา

สนับสนุนการที่บุคคลหนึ่งสละความต้องการทางโลกเพื่อมุ่งสู่การภักดีต่อพระเจ้า ในอดีตเคยมีกลุ่มคนທີ່คิดจะปฏิบัติเช่นนี้ แต่เมื่อท่านเราะสูลอสุ ﷺ ทราบ ท่านก็ได้ปฏิเสธอย่างรุนแรง ดังที่ปรากฏว่ามีรายงานจากท่านอนัส บินมาลิก رضي الله عنه กล่าวว่า

((جاء ثلاث رهط إلى بيوت أزواج النبي صلى الله عليه و سلم يسألون عن عبادة النبي صلى الله عليه و سلم فلما أخبروا كأنهم تقالوها فقالوا أئین نحن من النبي صلى الله عليه و سلم ؟ قد غفر الله له ما تقدم من ذنبه وما تأخر قال أحدهم أما أنا فإني أصلي الليل أبدا وقال آخر أنا أصوم الدهر ولا أفطر وقال آخر أنا أعتزل النساء فلا أتزوج أبدا فجاء رسول الله صلى الله عليه و سلم فقال (أنتم الذين قتلتم كذا وكذا ؟ أما والله أئین لأخشاكم الله وأتقاكم له لكي أصوم وأفطر وأصلي وأرقد وأتزوج النساء فمن رغب عن سنتي فليس مني))⁵

ความว่า มีคน 3 คน ได้มายังบ้านภรรยาของท่านนบี ﷺ เพื่อสอบถามถึงการปฏิบัติศาสนกิจของท่าน เมื่อทราบแล้วพวกเขาทำประหนึ่งว่าภารกิจของท่านยังน้อยนัก พวกเขาจึงกล่าวว่า เราจะปฏิบัติเหมือนกับท่านนบี ﷺ ไม่ได้หรอกเพราะท่านได้รับการอภัยโทษทั้งในอดีตและอนาคต พวกเขาคนหนึ่งจึงกล่าวว่า ฉันจะละหมาดคำคืนตลอดไป ส่วนอีกคนหนึ่งกล่าวว่า ฉันจะถือศีลอดทุกวัน ไปตลอดกาล และอีกคนหนึ่งได้กล่าวว่า ฉันจะห่างไกลจากผู้หญิงและไม่แต่งงานตลอดชีวิต เมื่อท่านเราะสูล ﷺ ทราบเรื่องจึงได้มาหาพวกเขา ท่านกล่าวว่า พวกท่านคือผู้ที่กล่าวเช่นนั้นหรือ ขอสาบานต่ออัลลอฮ์ ﷻ ฉันเป็นผู้ที่เกรงกลัวต่ออัลลอฮ์ ﷻ มากที่สุดในหมู่พวกท่าน แต่ฉันก็ถือศีลอดและก็ละศีลอด ฉันละหมาดในยามคำคืนและฉันก็นอนพักผ่อน และฉันสมรสกับผู้หญิง ผู้ใดละเลยไม่ปฏิบัติตามแนวทางของฉัน เขาก็ย่อมไม่ใช่พวกของฉัน

Hammudah ‘Abd al-‘Ati (2003: 155) ได้กล่าวว่า ในทัศนะของอิสลามแล้ว การสมรสถือเป็นข้อผูกพันที่แข็งแรง เป็นข้อผูกมัดที่หนักแน่นอย่างเต็มที่ในความหมายของคำนั้น การสมรสเป็นการผูกมัดชีวิตกับสังคมและศักดิ์ศรี การสมรสเป็นการสืบช่วงชีวิตเผ่าพันธุ์ของมนุษยชาติ และยังเป็นการเกี่ยวข้องในลักษณะที่คู่สมรสต่างก็ปฏิบัติต่อกันด้วยดี การสมรสจะเป็นการเกี่ยวพัน

⁵ หะดีษบันทึกโดย al-Bukhāriy หะดีษหมายเลข 4776

ลักษณะที่ทั้งคู่จะต้องตอบสนองและจะตระหนักถึงกันและกัน ความสัมพันธ์ของคู่สมรสจะพัฒนาจนเกิดความรัก ความสงบ และเกิดความรู้สึกร่วมกัน

ศาสนาอิสลามไม่สนับสนุนให้มนุษย์ใช้ชีวิตอยู่อย่างสันโดษหรือละทิ้งความสุขทางโลกอย่างสิ้นเชิงดังเช่นบรรดานักบวชหรือพระ เพราะการอยู่อย่างสันโดษนั้นขัดกับสัญชาตญาณความต้องการที่แท้จริงของมนุษย์และไม่สอดคล้องกับธรรมชาติที่พระเจ้าผู้เป็นเจ้าได้สร้างมนุษย์มา คุณประโยชน์ของการแต่งงานต่อสังคมนั้นมีดังต่อไปนี้ (Abdullah Nasih Ulwan, 1995: 8-10)

1) การแต่งงานจะก่อให้เกิดความสงบทางจิตใจ ความรัก มิตรภาพ และความสนิทสนมก็จะก่อตัวขึ้นระหว่างสามีและภรรยา ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในคัมภีร์อัลกุรอานไว้ว่า

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾

الروم: 21

ความว่า และหนึ่งจากสัญญาณทั้งหลายของพระองค์คือ ทรงสร้างคู่ครองให้แก่พวกเจ้าจากตัวของพวกเจ้า⁶ เพื่อพวกเจ้าจะได้มีความสุขอยู่กับนาง และ ทรงมีความรักใคร่และความเมตตาระหว่างพวกเจ้า⁷ แท้จริงในการนี้แน่นอน ย่อมเป็นสัญญาณแก่หมู่ชนผู้ใคร่ครวญ

(อิรรัม: 21)

ความสงบทางจิตใจและจิตวิญญาณนั้นจะช่วยให้บุคคลหนึ่งมีความใกล้ชิดกับพระเจ้าของเขามากขึ้น ตลอดจนทำให้ศาสนาของเขา มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2) เพื่อการดำรงไว้ซึ่งเผ่าพันธุ์ของมนุษย์และให้เกิดการแพร่ขยายเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ให้ดำรงอยู่ต่อไป อัลกุรอานได้ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการแต่งงานที่ส่งผลมนุษย์ซึ่งเป็นเหตุผลทางสังคม ไว้ดังนี้

﴿يَأْتِيهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً⁶ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ⁷ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾

⁶ คือจากมนุษย์ด้วยกันเป็นเพศหญิง มิใช่มาจากจำพวกอื่นหรือสัตว์ มิฉะนั้นแล้วอาจจะเกิดความไม่เข้าใจและความบาดหมางระหว่างกัน นับได้ว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณและเป็นความเมตตาจากพระองค์

⁷ คือทำให้สามีและภริยามีความรักใคร่และสงสารต่อกัน

1 : النساء

ความว่า มนุษยชาติทั้งหลาย! จงยำเกรงพระเจ้าของพวกเจ้าที่ได้บังเกิดพวกเจ้ามาจากชีวิตหนึ่ง⁸ และได้ทรงบังเกิดจากชีวิตนั้นซึ่งคู่ครองของเขา⁹ และได้ทรงให้แพร่สะพัดไปจากทั้งสองนั้น ซึ่งบรรดาชายและบรรดาหญิงอันมากมาย และจงยำเกรงอัลลอฮ์ที่พวกเจ้าต่างขอกันด้วยพระองค์¹⁰ และพึงรักษาเครือญาติ¹¹ แท้จริงอัลลอฮ์ทรงสอดส่องดูพวกเจ้าอยู่เสมอ

(อันนิสาอ : 1)

3) เพื่อเป็นการรักษาเชื้อสายวงศ์ตระกูล การแต่งงานจะทำให้สามารถระบุสายตระกูลได้ แต่หากไม่มีบทบัญญัติการแต่งงานจากอัลลอฮ์ ﷻ ก็อาจส่งผลให้ในสังคมหนึ่งๆ เต็มไปด้วยเด็กๆที่ไม่มีตระกูล การเป็นอยู่ของคนเหล่านั้นก็จะไม่ได้รับเกียรติจากคนในสังคม สถานการณ์ลักษณะทำให้ศักดิ์ศรีและความบริสุทธิ์ของมนุษย์นั้นหายไป ซ้ำยังอาจส่งผลให้เกิดการแพร่กระจายของความไร้ศีลธรรมและความเสเพลสำล่อนขึ้นในสังคม

4) เพื่อให้สังคมรอดพ้นจากการกระทำที่ผิดศีลธรรม การแต่งงานจะมีส่วนช่วยให้สังคมปลอดภัยจากการกระทำที่นำไปสู่ความเสื่อมเสียด้านศีลธรรมจรรยา และช่วยลดความแตกแยกที่อาจเกิดขึ้นมาจากความวุ่นวายที่มาจากความอ่อนแอของปัจเจกบุคคลในสังคม หากพื้นฐานของความพึงพอใจในเพศตรงข้ามเกิดขึ้นจากการแต่งงานที่ถูกต้องตามหลักการ จะส่งผลให้ประชาชาติมีความเป็นอยู่ที่สงบสุข มีความสัมพันธ์ฉันท์พี่น้องที่ดี อีกทั้งยังอำนวยความสะดวกให้มุสลิมคนหนึ่งสามารถปฏิบัติตามบทบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ ได้อย่างดี ดังที่ท่านเราะฮ์ฎูลอฮ์ ﷺ ได้เชิญชวนเยาวชนที่มีความสามารถให้แต่งงาน เพื่อเหตุผลทางศีลธรรมและเพื่อประโยชน์ต่อสังคม ดังนี้

((يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصْرِ وَأَخْصَنُ لِلْفَرْجِ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصُّومِ فَإِنَّهُ لَهُ وَجَاءٌ))¹²

ความว่า โอ้ชายหนุ่มทั้งหลาย ในหมู่พวกท่านผู้ใดที่มีความสามารถที่จะแต่งงาน ก็จงแต่งงานเถิด เพราะการแต่งงานจะทำให้สายตาของท่านลดต่ำลง

⁸ คือท่านนบีอาดัม ซึ่งเป็นมนุษย์คนแรกที่ถูกบังเกิดขึ้นจากดิน

⁹ ได้ทรงให้พระนางฮาวาฮ์ คู่ครองของท่านนบีอาดัมเกิดจากท่านนบีอาดัมเอง

¹⁰ ต่างขอความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยอ้างพระองค์เป็นสักขีพยานในความจำเป็นของเขา

¹¹ ให้เอาใจใส่และระมัดระวังในสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ อันพึงมีต่อเครือญาติ มิเช่นนั้นแล้วจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติขาดตอนลง

¹² หะดีษบันทึกโดย al-Bukhāriyyะ หะดีษหมายเลข 4778, Muslim :3464, 3466, Abu Dawūd : 2046, Ibn Mājah: 1845

และปกป้องอวัยวะเพศได้ดียิ่ง และผู้ที่ไม่มีความสามารถ ให้เขาจงถือศีลอด
เกิดเนื่องจากมันจะปกป้องกันได้

5) เพื่อป้องกันให้ปลอดภัยจากโรคร้ายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากพฤติกรรมผิด
วินัยทางเพศ การแต่งงานจะทำให้สังคมมีความปลอดภัยจากการแพร่กระจายของโรคต่างๆ ที่มี
สาเหตุมาจากการมีเชื้อหรือการสำส่อนทางเพศ เช่น โรคซิฟิลิส โรคเอดส์ และโรคที่นำรังเกียจอื่นๆ ที่
อันตรายอีกทั้งยังทำลายเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ และก่อให้เกิดโรคติดต่อระบาดอย่างมากมาย

6) เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างคู่ชีวิตในการสร้างครอบครัว และอบรมเลี้ยง
ดูบุตร ตลอดจนร่วมรับผิดชอบและฝ่าฟันอุปสรรคในชีวิตไปด้วยกัน สามียะภรรยาต้องให้ความ
เคารพซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ภรรยาจะปฏิบัติในสิ่งที่ป็นหน้าที่ของเธอ ที่มีความเหมาะสมกับสรีระ
ทางธรรมชาติของเธอ เช่นการดูแลและจัดการงานบ้านต่างๆ การเลี้ยงดูบุตร ส่วนผู้เป็นสามีก็ปฏิบัติ
ในส่วนที่เป็นความรับผิดชอบของเขา คือการทำงานนอกบ้าน ซึ่งมักจะเป็นงานที่ต้องใช้กำลัง ด้วย
ความร่วมมือระหว่างคู่สมรสจะเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างประชาชาติที่มีคุณภาพและมีความ
ศรัทธาที่แท้จริง บุตรที่มาจากครอบครัวที่มีความรักและความอบอุ่น จะเป็นกำลังสำคัญในการ
ช่วยเหลือสังคมให้ก้าวหน้าต่อไป

7) เพื่อให้ได้รับรู้ถึงความรู้สึกของการเป็นพ่อแม่อย่างลึกซึ้ง ด้วยกระบวนการ
แต่งงานจะทำให้คู่สมรสมีความรู้สึกของการอยากเป็นพ่อเป็นแม่ เป็นแรงกระตุ้นให้อยากปฏิบัติ
หน้าที่ของการเป็นพ่อแม่ให้สมบูรณ์ขึ้น อีกทั้งยังส่งผลให้ตนเองได้ตระหนักถึงหน้าที่ของตนเองที่
พึงปฏิบัติต่อพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดมากยิ่งขึ้น

สิ่งเหล่านี้คือผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในสังคม ซึ่งล้วนมีจุดเริ่มต้นมาจากการ
แต่งงาน ที่มีเป้าหมายเพื่อการสร้างสถาบันครอบครัว เอาใจใส่ในการการอบรมเลี้ยงดูบุตร จนเป็น
ตัวแปรสำคัญที่จะร่วมกันขับเคลื่อนให้ประชาชาติอิสลามมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ซึ่งมีความ
สอดคล้องกับที่ เชค อาลี อีซา (2533: 13-16) ได้กล่าวว่า การสมรสในอิสลามนั้นมีประโยชน์ต่อ
ส่วนรวมโดยเฉพาะ และมีผลดีต่อสังคมดังต่อไปนี้

1) เป็นการรักษาเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ การสมรสทำให้การสืบพันธุ์ของมนุษย์มี
อยู่ต่อไป เป็นการเพิ่มจำนวนประชากรให้มากขึ้น และการสมรสก็ยังจะรักษามนุษย์ให้มีความดีทั้ง
ด้านนิสัยและร่างกายไปพร้อมๆ กัน

2) สร้างความภาคภูมิใจให้แก่บุตรหลาน ด้วยการสมรสที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้
บัญญัติให้แก่บ่าวของพระองค์นั้น ก็เพื่อให้ลูกๆ ได้มีความภาคภูมิใจในการสืบสกุลต่อจากบิดา

มารดาของเขา คงอยู่ต่อไปจนกระทั่งวันกิยามะฮฺ (วันสิ้นโลก) ทำให้มนุษย์ไม่สูญพันธุ์ ถ้าไม่มีการสมรส ความเสียหายอย่างใหญ่หลวงจะเกิดขึ้นบนแผ่นดิน มนุษย์จะประพาศิติดมากกว่านี้และการกระทำผิดวินัยทางเพศก็จะแพร่หลายอย่างมากมาย

3) ทำให้สังคมมีความสุข และขจัดนิสัยที่ไม่ดีของมนุษย์ ดังนั้นผู้ใดมีความสามารถพร้อมก็จงรีบแต่งงานเสีย

4) ทำให้คนในสังคมปลอดภัยจากโรคร้ายต่างๆ ซึ่งอาจมีต้นเหตุมาจากการผิดประเวณีของมนุษย์เอง เช่น ซิฟิลิส หนองใน และเอดส์ ซึ่งโรคเหล่านี้จะมีผลต่อไปยังรุ่นลูกๆ ที่จะเกิดตามมาด้วย บางครั้งโรคนี้อาจร้ายแรงถึงขั้นทำอันตรายต่อเด็กได้

5) สร้างความสงบสุขแก่ชีวิตและจิตใจ การสมรสสร้างความรักใคร่และความเมตตา ซึ่งกันและกันระหว่างสามีภรรยาชีวิตมนุษย์หมุนเวียนอย่างมีความสุขภายในครอบครัว เริ่มเข้าวันใหม่ด้วยการที่สามีออกไปประกอบอาชีพ และเมื่อกลับมาพบครอบครัวในตอนเย็น ความเหน็ดเหนื่อยจากการงานก็จะหายไป เราจะพบว่าชีวิตภายในครอบครัวนั้น ทั้งสามี ภรรยาต่างเป็นที่อบอุ่นใจซึ่งกันและกัน และไม่ต้องสงสัยเลยว่าครอบครัวที่มีความสุขนั้นเขาจะต้องมีกระบวนการอบรมและเอาใจใส่ลูกๆ เป็นอย่างดี

6) ช่วยเหลือสามีและภรรยาในการสร้างครอบครัว และเพื่ออบรมลูกๆ และให้รับผิดชอบครอบครัว ซึ่งแต่ละคนจะช่วยทำให้ชีวิตของอีกคนหนึ่งสมบูรณ์ขึ้น ผู้หญิงก็ปฏิบัติในสิ่งที่เป็นความรับผิดชอบของเธอ ซึ่งเป็นงานที่เธอถนัด ซึ่งอัลลอฮฺ ﷻ ได้จัดมาให้แก่ผู้หญิงนั่นคือ การบริหารกิจการภายในบ้านและเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอในการอบรมลูกๆ ส่วนผู้ชายก็ทำในสิ่งที่อยู่ในความรับผิดชอบของเขา ซึ่งก็เป็นงานที่เขาถนัดเช่นเดียวกัน อัลลอฮฺ ﷻ ได้มอบหมายให้ผู้ชายรับผิดชอบในการจัดหาปัจจัยยังชีพเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว พร้อมทั้งปกป้องรักษาครอบครัวให้พ้นจากอันตรายต่างๆ หากทั้งสองคนปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างนี้แล้ว ก็จะทำให้ครอบครัวมีความสุขและนั่นคือขั้นของการเตรียมพร้อมเพื่อจะให้ได้ลูกที่ดี

7) ก่อให้เกิดความรักและความเมตตาปราณีอย่างมากมายภายในหัวใจของผู้เป็นพ่อแม่ ความรู้สึกนี้จะเกิดขึ้นเองโดยอัลลอฮฺ ﷻ เป็นผู้จัดเตรียมมาให้มนุษย์ และความรู้สึกนี้ยังส่งผลต่อการปกป้องลูกน้อยให้ได้รับความถูกต้องในชีวิต ให้เขาเข้าใจที่จะใช้ชีวิตอยู่ในโลกนี้อย่างมีแบบแผนที่ถูกต้อง

ด้วยคุณประโยชน์ต่อสังคมอันมากมายดังกล่าว จึงไม่แปลกใจเลยว่าทำไมอิสลามจึงได้บัญญัติการสมรสมาให้มนุษย์ พร้อมทั้งยังกำชับให้มนุษย์น้อมรับคำสั่งใช้นี้ด้วยการสมรสกันกับคนดีในแบบที่ศาสนาได้ชี้แนะเป็นแนวทางไว้

2.1.4 โครงสร้างของครอบครัวมุสลิม

คำสอนของศาสนาอิสลามเกี่ยวกับครอบครัวนั้นมีความชัดเจนและครอบคลุมทุกประเด็น กล่าวคือ อิสลามกำหนดให้ผู้ชายเป็นผู้รับผิดชอบในการทำงานและจัดหาสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้แก่ภรรยาและบุตร และต้องคุ้มครองคนในครอบครัวให้พ้นจากความชั่วร้ายต่างๆ ส่วนผู้เป็นภรรยาได้ถูกกำหนดหน้าที่สำหรับการดูแลบ้าน อบรมและเลี้ยงดูลูก จัดหาความสะดวกสบายและความพึงพอใจให้แก่สามีและลูก การศึกษาเรื่องการบริหารจัดการในครอบครัวตามแนวทางศาสนาอิสลาม มีความจำเป็นต้องศึกษาถึงความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันระหว่างบุคคล ซึ่งมีลักษณะเป็นโครงสร้างที่เอื้อให้บุคคลในครอบครัวสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข มีการแบ่งบทบาทหรืออำนาจหน้าที่ ตามความเหมาะสมของบริบทและจารีตประเพณีในสังคมหรือยุคสมัย

Khurshid Ahmad (1980: 31-32) ได้กล่าวว่า โครงสร้างของครอบครัวในอิสลามได้แบ่งบุคคลออกเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มแรกซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากที่สุดจะประกอบด้วย สามี ภรรยา บุตร พ่อแม่ของสามีหรือภรรยาที่อาศัยอยู่ด้วยกัน และคนรับใช้ (กรณีที่มี)¹³ กลุ่มที่สอง คือกลุ่มครอบครัวของเครือญาติ ซึ่งจะประกอบด้วยครอบครัวของญาติสนิท ซึ่งอาจจะอาศัยอยู่ร่วมกันหรือแยกกันอยู่คนละครัวเรือน เป็นบุคคลที่สามารถขอความช่วยเหลือระหว่างกันได้โดยง่าย บุคคลเหล่านี้มีสิทธิได้ประโยชน์ในทรัพย์สินสมบัติทั้งในขณะที่มีชีวิตและเมื่อตายไปในฐานะที่เป็นผู้ร่วมรับมรดก ซึ่งตามกฎหมายบุคคลเหล่านี้จัดเป็นทายาทรับมรดก หลักการนี้สำคัญในการสร้างแก่นอันเข้มแข็งในครอบครัวมุสลิมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสำคัญกับการแบ่งปันความรัก รับรู้ถึงความเจ็บปวด ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ช่วยเหลือกันในยามที่เจ็บป่วยและเผชิญกับบททดสอบต่างๆ ความสัมพันธ์ลักษณะนี้เกิดจากการเกี่ยวพันกันทางสายเลือด โดยผ่านการแต่งงาน และการเป็นแม่นม¹⁴

2.1.3.1 ญาติพี่น้องร่วมสายเลือด ประกอบด้วย

- 1) พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และผู้ร่วมสายโลหิตโดยตรงคนอื่นๆ
- 2) ผู้สืบสายโลหิตของเราโดยตรง คือ ลูกชาย ลูกสาว หลานชาย หลานสาว

ฯลฯ

¹³ สาเหตุที่จำเป็นต้องนับคนรับใช้ในบ้านเป็นส่วนหนึ่งของระบบย่อยในครอบครัวด้วยนั้น เป็นเพราะประเพณีของมุสลิม (Muslim Tradition) ในอดีตนั้นจะไม่ถือว่าพวกเขาเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว แต่คำสอนของศาสนาอิสลามได้กำชับให้ปฏิบัติต่อพวกเขาด้วยดี เสมือนว่าเป็นสมาชิกในบ้านคนหนึ่ง โดยให้พวกเขาได้รับอาหาร และเครื่องนุ่งห่มที่ดี และห้ามมิให้ปฏิบัติกับพวกเขาเช่นว่าพวกเขาเป็นคนต่างชนชั้นสมาชิกคนอื่นๆในบ้าน ในประเทศอาหรับเราจะเห็นคนใช้ของบ้านคนขับรถ ฯลฯ นั่งรับประทานอาหารร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆในบ้านเป็นเรื่องปกติธรรมดา

¹⁴ แม่นม (Foster-nursing) ในภาษากฎหมายอิสลาม หมายถึงหญิงผู้ที่ให้นมเด็ก ไม่ว่าจะเด็กจะเติบโตมาพร้อมกับผู้หญิงคนนี้หรือไม่ก็ตาม แต่หญิงผู้นี้ก็จะมาอยู่ในฐานะที่เรียกว่า “แม่นม” สามีของนางก็จะเปรียบเสมือนพ่อของเด็กความสัมพันธ์นี้ต่างจากกฎหมายทั่วไปอย่างชัดเจน กล่าวคือ ความสัมพันธ์แบบแม่นม (Foster-nursing) นี้เกือบเทียบเท่าการเกี่ยวข้องที่เป็นญาติผ่านทางสายโลหิต แต่มีข้อยกเว้นบางประการเช่น ในเรื่องการสืบมรดก

3) เครือญาติในระดับที่สอง เช่น พี่ชาย น้องชาย พี่สาว น้องสาว และลูกหลาน
ของบุคคลเหล่านี้

4) พี่น้องผู้หญิงของพ่อหรือแม่ (ไม่นับรวมถึงลูกสาวหรือผู้สืบสายโลหิตคน
อื่นๆของบุคคลเหล่านี้)

2.1.3.2 ญาติที่เกี่ยวข้องกัน โดยผ่านการแต่งงาน ประกอบด้วย

1) พ่อตา แม่ยาย ตลอดจนพ่อแม่ของพ่อตาและแม่ยาย
2) ลูกสาว รวมทั้งหลานเหลนผู้หญิงของภรรยา ลูกชายหรือหลานเหลนผู้ชาย
ของสามี

3) ลูกสะใภ้ หลานสะใภ้ และลูกเขย

4) แม่เลี้ยงและพ่อเลี้ยง

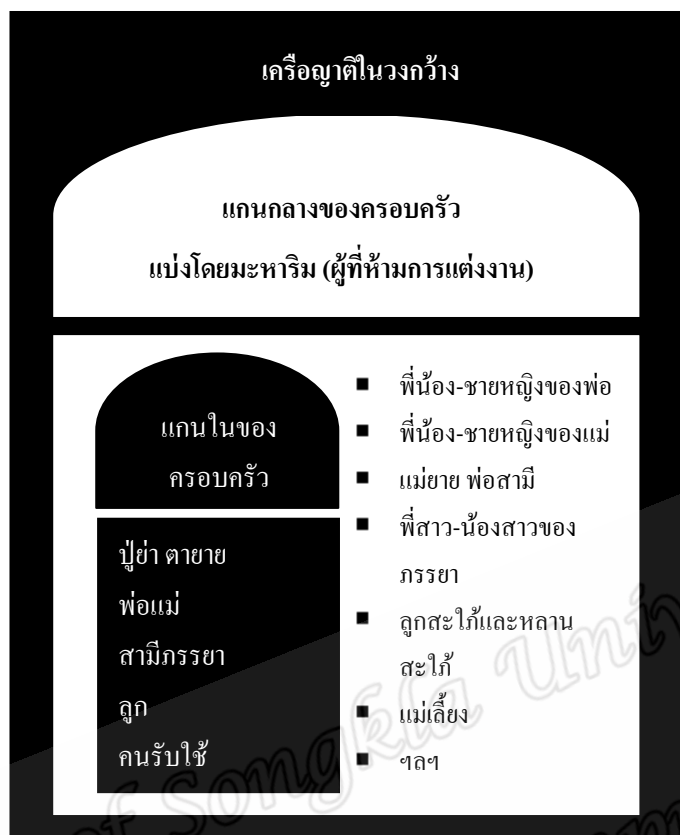
บุคคลกลุ่มนี้มีความสัมพันธ์เช่นเดียวกับญาติ เพียงแต่มีขอบเขตของ
ความสัมพันธ์บางประการที่คำสอนของศาสนาได้ระบุไว้ เฉกเช่นเดียวกับกรณีการเกี่ยวดองโดยให้นม
นั่นเอง ครอบครัวลักษณะนี้จึงเรียกว่าเป็นครอบครัวขยายอย่างแท้จริง และจะเป็นแกนกลางของ
ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ¹⁵

2.1.3.3 เครือญาติที่นอกเหนือจากสองกลุ่มดังกล่าว ก็จะจัดเป็นเครือญาติวงกว้าง
ทั่วไป ที่เราต่างก็มีสิทธิหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อกันเช่นเดียวกัน คนในกลุ่มนี้บางคนก็อาจจะจัดอยู่ในผู้ที่มี
สิทธิรับมรดก แต่เป็นในอันดับที่สองหรืออันดับที่สาม โครงสร้างของครอบครัวมุสลิมสามารถ
นำเสนอได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นโดยแผนผัง ดังนี้

¹⁵ ในสังคมมุสลิมไม่มี "ระบบครอบครัวรวม"(Joint Family System) เหมือนที่พบในสังคมฮินดูตามประเพณีดั้งเดิมซึ่งเป็นระบบที่มีธุรกิจร่วมกันของสมาชิก
ในครอบครัว โดยหัวหน้าครอบครัวจะเป็นผู้บริหารสูงสุด ซึ่งปัจจัยทางเศรษฐกิจของครอบครัวลักษณะนี้ก็จะมาจากแหล่งเดียวกัน ในครอบครัวมุสลิมนั้นก็จะจะมี
การทำธุรกิจร่วมกันระหว่างเครือญาติ แต่ก็จะไม่เชื่อมโยงเป็นระบบเศรษฐกิจที่รวมอยู่เป็นระบบเดียวกัน

ภาพที่ 2.1 แสดงโครงสร้างของครอบครัวมุสลิม (Khurshid Ahmad, 1980: 33)

ชัยยิด ซาอิด อักตาร์ ริชวี (2526: 21-22) ได้กล่าวว่า นักสังคมวิทยาได้แบ่งระบบครอบครัวในโลกนี้ออกเป็น 2 ระบบ คือ “ระบบครอบครัวแบบรวม” และ “ระบบครอบครัวแบบแยก” ซึ่งได้ให้คำอธิบายประกอบดังนี้

1) ระบบครอบครัวรวม

สมาชิกทั้งหมดของครอบครัวแต่เดิมจะประกอบด้วย พ่อ ลูกชาย พี่ชาย น้องชาย พี่สาว ลูก หลานชาย เป็นต้น อาศัยอยู่ร่วมกัน รายได้ส่วนตัวก็ไม่ได้ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นภารกิจส่วนตัว แต่จะถูกนำมาเป็นเงินกองกลางของครอบครัว เพื่อนำไปจุนเจือรายจ่ายของสมาชิกทุกคนในครอบครัว ข้อดีของระบบนี้ คือ สมาชิกในครอบครัวจะอาศัยอยู่ร่วมกันภายใต้ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีเมตตากรุณาในเรื่องของจิตใจ เป็นหุ้นส่วนของชีวิตร่วมกัน สมาชิกในครอบครัวจะมีความรู้สึกเชื่อมั่นว่าไม่จำเป็นต้องเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ใดก็ตามที่มีผู้ร่วมโชคชะตาเดียวกันอยู่ ส่วนข้อเสียของระบบนี้ คือ ระบบนี้จะทำให้ผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการหาเลี้ยงชีพของครอบครัวต้องรับภาระที่หนักขึ้น ต้องพยายามขวนขวายทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยยังชีพที่มากขึ้น ซึ่งในบางภาวะที่มาตรฐานการครองชีพในสังคมสูง ความต้องการของสมาชิกในครอบครัวก็จะสูงตามไปด้วย จึงอาจส่งผลให้เกิดความขัดแย้งกันภายในครอบครัว ส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวมีความรู้สึกในแง่

ลบต่อกัน ทำให้บรรยากาศในครอบครัวเปลี่ยนไปในทิศทางที่ไม่ดี ส่งผลให้ความรักความไว้วางใจที่มีอยู่อาจน้อยลงไปได้

2) ระบบครอบครัวแบบแยก

ระบบนี้แต่ละคนในครอบครัวจะรับผิดชอบเฉพาะต่อผู้ที่อยู่ภายใต้การรับผิดชอบของตนเองเท่านั้น รายได้ที่ได้รับจากการประกอบอาชีพของเขาก็จะเป็นของส่วนตัว มิได้นำไปรวมเป็นรายได้กองกลางสำหรับจุนเจือสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวแต่อย่างใด ข้อดีของระบบครอบครัวแบบแยก คือ ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งภายในครอบครัวที่อาจมีต้นเหตุมาจากเงิน แต่การแยกตัวออกจากญาติพี่น้อง อาจทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติลดน้อยลง ทำให้การเอาใจใส่ในทุกข์สุขของญาติพี่น้องน้อยลงไปด้วย

ระบบครอบครัวแบบแยกจะมีอยู่จำนวนมากในประเทศอาหรับ ส่วนระบบครอบครัวแบบรวมก็จะมีอยู่ในครอบครัวฮินดู และเป็นที่ยึดถือกันมาอย่างยาวนาน อย่างไรก็ตามระบบทั้งสองก็มีข้อดีข้อเสียที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยรอบด้านประกอบ

ระบบครอบครัวในยุคสมัยของท่านเราะซูลลุลลอฮ์ ﷺ นั้นสามารถศึกษาและวิเคราะห์ได้จากอายะฮ์ต่างๆ ที่มีอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอาน ดังที่ปรากฏในสุเราะฮ์อันนูร ใ้ว่า

﴿...وَلَا عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكَتُمْ أَيْمَانُهُمْ أَوْ صَدِيقِكُمْ ۗ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا ۚ فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبْرَكَةٌ طَيِّبَةٌ ۚ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۝﴾

النور: 61

ความว่า ...และไม่เช่นกันแก่ตัวของพวกเจ้า ที่จะรับประทานที่บ้านของพวกเจ้า¹⁶ หรือบ้านของพ่อ ๆ ของพวกเจ้า หรือบ้านของแม่ ๆ ของพวกเจ้า หรือบ้านของพี่ชายน้องชายของพวกเจ้า หรือบ้านของพี่สาวน้องสาวของพวกเจ้าหรือบ้านของลุง อา ของพวกเจ้า หรือบ้านของป้า อาสาวของพวก

¹⁶ รวมทั้งบ้านของบรรดาลูก ๆ ของพวกเจ้า

เจ้า หรือบ้านของลุง น้ำ ของพวกเจ้า หรือบ้านของป้า น้ำสาวของพวกเจ้า¹⁷ หรือบ้านที่พวกเจ้าครอบครองกุญแจของมัน¹⁸ หรือบ้านของเพื่อน ๆ ของพวกเจ้าไม่เป็นการลำบากใจอันใดแก่พวกเจ้า ที่จะร่วมรับประทานอาหารกันเป็นหมู่หรือแยกกัน เมื่อพวกเจ้าเข้าไปในบ้านก็จงกล่าวสวัสดีให้แก่ตัวของพวกเจ้าเอง เป็นการคำนับอันจำเริญยิ่งจากอัลลอฮ์¹⁹ เช่นนั้นแหละ อัลลอฮ์ทรงชี้แจงอายะฮ์ทั้งหลายให้เป็นที่ชัดเจนแก่พวกเจ้าเพื่อพวกเจ้าจะได้ใช้สติปัญญาพิจารณา

(อันนุร: 61)

อายะฮ์นี้ได้กล่าวอย่างชัดเจนถึง **بُيُوتِ** (บรรดาบ้าน) ที่แยกกันทั้งของพ่อ แม่ พี่น้องผู้ชาย พี่น้องผู้หญิง ลุง ป้า และเครือญาติคนอื่นๆ จึงแสดงให้เห็นถึงความละเอียดอ่อนของคำสอนในทัศนะของอิสลามและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่ถูกสร้างขึ้นอย่างสวยงาม อายะฮ์นี้แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและการอาศัยอยู่ร่วมกันของคนในยุคสมัยดังกล่าว ว่ามีการแยกครัวเรือนกันอย่างชัดเจนหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นครอบครัวแบบแยก ซึ่งในอายะฮ์นี้ได้บรรยายละเอียดให้เห็นถึงความต่าง เช่น คำว่า **بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ** (บ้านของพี่น้องชายของสูเจ้า) **بُيُوتِ آبَائِكُمْ** (บ้านของพ่อของสูเจ้า) และ **بُيُوتِ كُتُبِكُمْ** (บ้านของสูเจ้า) อีกทั้งยังสื่อให้เข้าใจได้ว่าการแวะเวียนรับประทานอาหารบ้านผู้อื่นนั้นเป็นวิธีการสร้างความรักและมิตรภาพอย่างหนึ่ง (ซัยยิด ซาอิด อัคตาร์ ริซวี, 2526: 30-31)

ดังนั้น การมีโครงสร้างครอบครัวที่ช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยกันตามแนวทางอิสลามจะเป็นฐานสำคัญในการสร้างระบบการดำเนินชีวิตที่ดี และมีจิตวิญญาณที่เข้มแข็ง ตลอดจนส่งผลให้บุตรหลานที่เติบโตมาด้วยความพร้อมและความสามารถในการสร้างประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมได้

2.1.5 การบริหารจัดการภายในครอบครัวมุสลิม

การบริหารจัดการครอบครัวให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ผู้นำครอบครัวจำเป็นต้องมีความรู้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในบ้าน เช่น ความพึงพอใจของสมาชิกและความสัมพันธ์ระหว่างลูกๆ และต้องมีความเข้าใจในตัวภรรยาและลูกๆทุกคน นอกจากศาสตร์และความสามารถทางด้านการจัดการแล้ว ผู้นำครอบครัวยังต้องมีความรู้ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

¹⁷ คือไม่เป็นที่ลำบากใจแก่พวกเจ้าที่จะรับประทานอาหารในบรรดาบ้านของญาติใกล้ชิดดังกล่าว

¹⁸ คือเมื่อเวลาเจ้าของบ้านไม่อยู่และเขามอบกุญแจไว้เพื่อให้อาศัยอยู่

¹⁹ คือกล่าวคำว่า "อัลสละมอะลัยกุม"

2.1.5.1 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ระหว่างสามีภรรยาจำเป็นต้องให้เกิดความสัมพันธ์ร่วมกันทั้งในด้านความคิดและการกระทำ ทั้งด้านจิตวิญญาณและอารมณ์ กล่าวคือ มีกิจกรรมการอ่านศึกษา ร่วมกัน ปฏิบัติศาสนกิจทางศาสนาบางอย่างร่วมกัน ตลอดจนช่วยเหลือกันทำงานบ้าน และใช้เวลาบางโอกาสในการหยอกล้อกันบ้างตามสมควร (ฟิตฮี ยะกัน, แปลโดย นัศรุลลอฮ์ ต็อยยิบ, 2010: 81-81)

การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวสามารถแสดงออกมาในหลายรูปแบบ โดยเน้นให้สมาชิกในครอบครัวใช้เวลาด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ อาจเป็นลักษณะการทำกิจกรรมร่วมกันในบ้าน เช่น ทำอาหารร่วมกัน การทำงานบ้าน การสอนการบ้านให้ลูก เป็นต้น หรือ เป็นลักษณะการทำกิจกรรมร่วมกันนอกบ้าน เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและพักผ่อนหย่อนใจ เช่น รับประทานอาหารนอกบ้าน ออกกำลังกายร่วมกัน เข็มเย็บเครื่องเย็บผ้า เข้าร่วมกิจกรรมของสังคม เป็นต้น

การปฏิบัติต่อกันด้วยดี ด้วยการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือแบ่งเบาภาระหน้าที่ร่วมกัน จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและเกิดความเชื่อมั่นต่อกัน ดังคำกล่าวของท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ ว่า

((أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خَلْقًا وَالْأَطْفَلَ بِأَهْلِهِ))²⁰

ความว่า ผู้ศรัทธาที่สมบูรณ์ที่สุด คือ ผู้ที่มีมารยาทที่ดีที่สุด และอ่อนโยนที่สุด ต่อภรรยาของเขา

และในหะดีษอีกบทหนึ่ง ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวอีกว่า

((...خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي))²¹

ความว่า “ผู้ที่ดีที่สุดในหมู่พวกท่าน คือ ผู้ที่ปฏิบัติต่อครอบครัวของเขาอย่างดีที่สุด และฉันเป็นผู้ที่ปฏิบัติดีที่สุดต่อครอบครัวของฉัน”

2.1.5.2 การอบรมขัดเกลาสมาชิกในครอบครัว

การอบรมสมาชิกในครอบครัวถือเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง การทำให้สมาชิกในครอบครัวได้มีวิชาความรู้ที่จำเป็นตามบทบัญญัติศาสนาอิสลาม เป็นหน้าที่ของผู้นำครอบครัว เพื่อตอบรับคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์ ﷻ ในอายะฮ์หนึ่งที่พระองค์ทรงตรัสว่า

²⁰ หะดีษบันทึกโดย Tirmidhiy หะดีษหมายเลข 2612

²¹ หะดีษบันทึกโดย Muslim หะดีษหมายเลข 300

﴿يَتَأْتِيهِمُ الَّذِينَ ءَامَنُوا قَوًّا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾

التحریم : 6

ความว่า โอ้อับรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย จงคุ้มครองตัวของพวกเจ้าและครอบครัวของพวกเจ้าให้พ้นจากไฟนรก เพราะเชื้อเพลิงของมันคือมนุษย์ และก้อนหิน มีมะลาอิกะฮ์ผู้แข็งแกร่งราวหาญคอยเฝ้ารักษามันอยู่ พวกเขาจะไม่ฝ่าฝืนอัลลอฮ์ในสิ่งที่พระองค์ทรงบัญชาแก่พวกเขา และพวกเขาจะปฏิบัติตามที่ถูกบัญชา²²

(อัตตะหุรึม : 6)

อายะฮ์นี้เปรียบเสมือนรากฐานสำคัญที่สั่งใช้ให้มีการให้ความรู้และอบรมสมาชิกในบ้าน ด้วยการกำชับในเรื่องความดีงาม และหลีกเลี่ยงจากความชั่ว (เชค มุฮัมมัด ซอและห์ อัลมุญญิด, แปลโดย อาอิชะห์ มุนีร วงษ์สันต์, มปป.: 35) ภรรยาที่มีสิทธิที่จะได้รับการแนะนำและชี้แนะ พร้อมกับการตักเตือนจากผู้เป็นสามีของนาง รวมไปถึงการสอนให้ความรู้ในเรื่องของศาสนา การศึกษาคัมภีร์อัลกุรอาน การศึกษาหะดีษของท่านบี ﷺ เป็นต้น และนางมีสิทธิที่จะได้รับแบบอย่างจริยธรรมอันดีงามจากสามีของนาง (อับดุลลอฮ์ โตะะมิ, 2551: 36)

ชัยยิด อิบดุล อะลา เมาคูดี(แปลโดย บรรจง บินกาซัน, 2553:3101) ได้กล่าวว่าอายัตนี้ได้บอกถึงความรับผิดชอบของคนที่ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การพยายามปกป้องตัวเองให้พ้นจากการลงโทษของอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น แต่เขายังมีความรับผิดชอบที่จะต้องให้การศึกษาศึกษาและการฝึกอบรมอย่างดีที่สุดแก่สมาชิกในครอบครัวของเขาให้เป็นป่าวที่ดีของอัลลอฮ์ ﷻ เพราะคนในครอบครัวเขานั้นอัลลอฮ์ ﷻ ได้มอบหมายให้อยู่ในการดูแลของเขา และถ้าหากพวกเขาอาจจะหลงผิดเดินไปบนหนทางที่นำไปสู่นรก เขาจะต้องพยายามอย่างถึงที่สุดที่จะแก้ไข เขาไม่ควรที่จะเป็นห่วงแต่เรื่องที่จะให้ลูกมีชีวิตมั่งคั่งและมีความสุขในโลกนี้ แต่เขาจะต้องคอยเฝ้าดูไม่ให้ลูกๆ ของเขากลายเป็นเชื้อไฟนรกในโลกหน้ามากกว่า

ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ เคยกล่าวแก่มาลิก อิบนุ หุัยริษและเศาะฮาบะฮ์ ﷺ คนอื่นๆ ที่อยู่ร่วมกับเขาในหะดีษบทหนึ่งที่รายงานไว้ว่า

²² เป็นการเรียกร้องของอัลลอฮ์ ﷻ แก่ปวงบ่าวของพระองค์ที่เป็นมุอิมิน และทรงตักเตือนพวกเขาว่าจงคุ้มครองป้องกันตัวเองและครอบครัวที่ประกอบด้วยภริยาและลูกหลานจากไฟนรกที่ร้อนแรงด้วยการหยุดกระทำสิ่งที่เป็นการฝ่าฝืนต่ออัลลอฮ์ ﷻ และร่อซูลของพระองค์ และการทำความดีที่เป็นการจงรักภักดี เพราะเชื้อเพลิงของไฟนรกนั้นก็คือมนุษย์ที่เป็นผู้ฝ่าฝืนและก้อนหิน และที่นรกนั้นมีมะลาอิกะฮ์ทำหน้าที่เฝ้าประตู 19 ท่าน มีจิตใจที่เข็มหาญ แข็งกร้าว ไม่มีความเมตตาต่อผู้ใดได้รับมอบหมายให้ทำการลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนปฏิบัติเสศศรัทธา พวกเขาจะไม่ฝ่าฝืนหรือขัดแย้งคำบัญชาของพระองค์ และจะปฏิบัติตามสิ่งที่ถูกบัญชา

23 ((ارجعوا إلى أهليكم فأقيموا فيهم وعلموهم ومروهم))

ความว่า พวกเขาจึงกลับไปสู่ครอบครัวของพวกเขา ดังนั้นพวกเขาจึงอาศัยอยู่ในหมู่พวกเขา และจงให้ความรู้และสั่งสอนพวกเขา

และในอีกบทหนึ่งพระองค์ก็ได้ทรงกำชับในเรื่องการละหมาด ดังที่กล่าวไว้ว่า

﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا...﴾

طه : 132

ความว่า และจงใช้ครอบครัวของท่านให้ทำละหมาด และจงอดทนในการปฏิบัติ

(ฎอฮา: 132)

แบบอย่างจากบรรดาสตรีในยุคสมัยของท่านเราะซูลุลอฮฺ ﷺ ที่เอาใจใส่ในเรื่องการเรียนรู้และยังมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ เพื่อจะได้เข้าใจบทบัญญัติคำสอนของศาสนา ให้ต้องแท้มากยิ่งขึ้น ได้เคยมีกลุ่มสตรีไปขอพบท่านเราะซูลุลอฮฺ ﷺ เพื่อขอให้ท่านกำหนดวันเฉพาะสำหรับจัดการเรียนการสอนให้แก่บรรดามุสลิมะฮฺ (สตรีมุสลิม) ดังที่ได้มีรายงานจาก อับีสะอีด อัลคุดรีรี ﷺ ว่า

((جاءت امرأة إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم فقالت يا رسول الله ذهب الرجال بحديثك فاجعل لنا من نفسك يوماً نأتيك فيه تعلمنا مما علمك الله فقال : اجتمعن في يوم كذا وكذا في مكان كذا وكذا. فاجتمعن فأتاهن رسول الله صلى الله عليه وسلم فعلمهن مما علمه الله))²⁴

ความว่า มีสตรีคนหนึ่งได้มาหาท่านเราะซูลุลอฮฺ ﷺ พร้อมกับกล่าวว่า โอ้ท่านเราะซูลุลอฮฺ ﷺ ฉันทราบมาว่า บรรดาผู้ชายได้รับความรู้จากหะดีษของท่าน ดังนั้นท่านจงกำหนดวันแก่พวกเรา(กลุ่มมุสลิมะฮฺ) เพื่อจะได้มาหาท่านเพื่อเรียนรู้สิ่งที่อัลลอฮฺได้ทรงสอนแก่ท่าน จากนั้นท่านเราะซูลุลอฮฺจึง

²³ หะดีษบันทึกโดย al-Bukhāriy หะดีษหมายเลข 231; Muslim หะดีษที่ 674

²⁴ หะดีษบันทึกโดย al-Bukhāriy หะดีษหมายเลข 6880 Muslim หะดีษที่ 6868

ได้สั่งให้พวกนางมารวมตัวกันในวันที่ได้กำหนด แล้วพวกนางก็ได้มา
ชุมนุมกันในวันดังกล่าว โดยท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ ก็ได้มาพบพวกนางและ
ถ่ายทอดสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ทรงบัญชาสั่งใช้ให้แก่พวกนาง

การปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัวให้สอดคล้องตามแนวทางศาสนานั้นจำเป็นต้องอาศัย
ความรู้เฉพาะในเรื่องนั้นๆ ผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจในหลักคำสอนของศาสนาย่อมมีการปฏิบัติที่
แตกต่างจากผู้ที่ไม่มีความรู้ การได้เรียนรู้อย่างสม่ำเสมอจะเป็นส่วนช่วยให้การปฏิบัติภารกิจอันสำคัญ
นี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในสุเราะฮ์อ์ซุหมัรว่า

﴿أَمَّنْ هُوَ قَنِتٌ ءَانَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُوا رَحْمَةَ
رَبِّهِ ۗ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۗ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو
الْأَلْبَابِ﴾

9: الزمر

ความว่า ผู้ที่เขาเป็นผู้กักตุนในยามค่ำคืน ในสภาพของผู้สujud และผู้ยืน
ละหมาดโดยที่เขาหัวนเกรงต่อโลกอาคิเราะฮ์ และหวังความเมตตาของ
พระเจ้าของเขา (จะเหมือนกับผู้ที่ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์กระนั้นหรือ?) จง
กล่าวเถิดมุฮัมมัด บรรดาผู้รู้และบรรดาผู้ไม่รู้จะเท่าเทียมกันหรือ?²⁵
แท้จริงบรรดาผู้มีความสติปัญญาเท่านั้นที่จะใคร่ครวญ

(อ์ซุหมัร : 9)

2.1.5.3 การตระหนักในบทบาทการอบรมเลี้ยงดูบุตร

ศาสนาอิสลามได้ให้ความสำคัญและใส่ใจเป็นอย่างยิ่งต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตร เพราะ
เป็นความรับผิดชอบหลักของผู้เป็นบิดามารดาที่จะต้องเอาใจใส่อบรมสั่งสอนเด็กๆ อย่างใกล้ชิด เด็ก
ที่เติบโตมาภายใต้การพุ่มพักของครอบครัวที่ดี และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจะส่งผลให้เด็กมี
คุณธรรม อีกทั้งจะเป็นเกราะคุ้มกันตัวเด็กจากความเลวร้ายต่างๆ ที่มีเกลื่อนอยู่ในสังคมปัจจุบัน

ความเป็นจริงแล้วความขัดแย้งใดๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างสามีภรรยา ย่อมมีผลกระทบ
โดยตรงและรวดเร็วที่สุดต่อการอบรมลูกๆ โดยเฉพาะต่อจิตใจของพวกเขา อีกทั้งยังมีผลต่อความ

²⁵ คือหัวนเกรงการลงโทษในวันอาคิเราะฮ์ และหวังความเมตตา คือหวังการตอบแทนด้วยสวนสวรรค์แน่นอน สภาพของบุคคลสองจำพวกนั้นย่อมไม่เท่าเทียมกัน
อิมามอัลฟุรูกกล่าวไว้ในหนังสืออัลตัฟซีรอัลกะบิรว่า ฟังทราบเถิดว่า อายะฮ์นี้เป็นการบ่งชี้ถึงเคล็ดลับที่ประหลาด ประการแรกก็คือ พระองค์ทรงเริ่มด้วยการ
กล่าวถึงการกระทำ และจบลงด้วยการกล่าวถึงวิชาความรู้ ส่วนที่ว่าการกระทำนั้นก็คือ การกักตุน การสujud และการยืนละหมาด ส่วนที่วิชาความรู้ก็คือ คำตรัสของ
พระองค์ที่ว่า“บรรดาผู้รู้กับบรรดาผู้ไม่รู้จะเท่าเทียมกันหรือ” อันนี้เป็นการชี้บ่งว่าความสมบูรณ์ของมนุษย์นั้น อยู่ที่เป้าหมายทั้งสอง คือการกระทำและความรู้

เชื่อมั่นและความเปี่ยมเบนแก่พวกเขาเป็นอย่างมาก ดังนั้น กลไกแรกที่จะทำให้การอบรมลูกตามแบบฉบับอิสลามเกิดขึ้นได้จริงต้องเริ่มจากการครองชีวิตคู่ตามแนวทางอิสลาม (ฟัตฮีย์ ยะกัน, แปลโดย นัศรุลลอฮ์ ต็อยยิบ, 2010: 83-85) ความคาดหวังในการสร้างครอบครัวอิสลาม คือการสร้างชนรุ่นใหม่ที่มึคุณภาพ ที่สามารถเติบโตมาเป็นคนดีที่มีความยำเกรง และสร้างประโยชน์ให้กับสังคมต่อไป ดังที่ปรากฏในอัลกุรอานว่า

﴿رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا ذُرِّيَّتَنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا﴾

الفرقان : 74

ความว่า “ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าของเรา ขอพระองค์โปรดประทานแก่เรา ซึ่งคู่ครองของเราและลูกหลานของเรา ให้เป็นที่รื่นรมย์แก่สายตาของเรา²⁶ และทรงทำให้เราเป็นแบบอย่างแก่บรรดาผู้ยำเกรง”

(อัลฟุรกอน : 74)

เด็กทุกคนเกิดมาในสภาพที่บริสุทธิ์ หากพ่อแม่เอาใจใส่ในการอบรมดูแลให้ความรัก ความอบอุ่นและอบรมสั่งสอนตามแนวทางของศาสนา เด็กก็จะสามารถเติบโตมาเป็นมุสลิมที่ดี แต่หากเด็กเคยชินกับสภาพแวดล้อมครอบครัวที่มีแต่ความขัดแย้งหรือการทะเลาะวิวาท บุคลิกที่ไม่ดีเหล่านั้นก็อาจติดตัวเด็กมาด้วย ดังที่ท่านเราะฮ์อูลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า

((كل مولود يولد على الفطرة فأبواه يهودانه أو ينصره أو يمجسانه))²⁷

ความว่า ทารกทุกคนที่เกิดมาอยู่ในสภาพที่บริสุทธิ์ (ฟิฏเราะฮ์) พ่อแม่จะเป็นผู้ที่ทำให้ลูกเป็นยะฮูดี(ยิว) นัศรอนี(คริสเตียน) หรือผู้บูชาไฟ

ศาสนาอิสลามจึงเข้มงวดและเน้นหนักในเรื่องการอบรมลูกๆ ตั้งแต่การจัดเตรียมบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่ดี ตลอดจนปัจจัยอื่นๆ ที่จะเอื้อให้การอบรมพวกเขาดำเนินไปอย่างดีที่สุด (ฟัตฮีย์ ยะกัน, แปลโดย นัศรุลลอฮ์ ต็อยยิบ, 2010: 85) เพราะการให้การอบรมที่ดีย่อมเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะส่งผลดีต่อลูกในระยะยาวได้ ดังที่ท่านเราะฮ์อูลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า

((ما نحل والد ولدا من نحل أفضل من أدب حسن))²⁸

²⁶ คำขอร้องขีตมั่นในการจงรักภักดีต่อพระองค์ และกระทำความดี เพื่อความโปรดปรานต่อพระองค์

²⁷ หะดีษบันทึกโดย al-Bukhāriy หะดีษหมายเลข 1319

ความว่า ผู้เป็นบิดามิได้มอบสิ่งใดแก่ลูกไว้ ที่ประเสริฐยิ่งกว่าการให้การ
อบรมที่ดี

จิตวิทยาสมัยใหม่ได้เน้นการเลี้ยงดูบุตรด้วยวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้บุตรสามารถ
เติบโตมาด้วยความรัก ความอบอุ่นและความมั่นคงทางด้านจิตใจและร่างกายตามขั้นของช่วงวัยต่างๆ
เช่น เด็กในช่วงวัยหนึ่งจำเป็นต้องได้รับการเลี้ยงดูแบบหนึ่ง แตกต่างกับอีกช่วงหนึ่งซึ่งจำเป็นต้อง
ได้รับการเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน โดยนัยนี้ถ้าเด็กไม่ได้รับการเลี้ยงดูให้เหมาะสมตามขั้นตอนของช่วงวัย
ดังกล่าวจิตวิทยาสมัยใหม่อาจจะบอกว่าเด็กจะเติบโตมาอย่างมีปัญหามากมาย และในขณะเดียวกัน
อาจจะตำหนิพ่อแม่ว่าบกพร่องในหน้าที่ที่เหมาะสม(อารง สุทธศาสตร์, 2541:44) ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่อง
นี้อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในอัลกุรอานว่า

﴿فَوَرَبِّكَ لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

الحجر: 92-93

ความว่า ดังนั้น ของสาบานด้วยพระเจ้าของเจ้าแน่นอนเราจะถามพวกเขา
ทั้งหมด ถึงที่พวกเขาได้กระทำไว้

(อัลหิจญูร : 92-93)

﴿وَقَفُوهُمْ إِنِّي مَسْئُولُونَ﴾

الصف: 24

ความว่า และจงยับยั้งพวกเขาไว้ เพราะพวกเขาจะต้องถูกสอบสวน²⁹

(อัลศ็อฟฟาต : 24)

บิดามารดาจึงมีหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ในการเลี้ยงดูบุตรหลานให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ
อบรมบ่มนิสัยและปลูกฝังบุคลิกภาพของพวกเขาตามแนวทางอิสลาม มีจริยธรรมที่ดีงาม และสิ่ง
เหล่านี้จะเป็นจริงได้ง่ายมากยิ่งขึ้นหากได้เห็นจากการปฏิบัติของพ่อแม่เป็นแบบอย่าง พ่อแม่จึงมี
อิทธิพลต่อการพัฒนาด้านจิตวิญญาณของลูกเป็นอย่างมาก ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในอัลกุรอานว่า

²⁸ ะดียะบ์นัฏิกโดย Tirmidhiy หะดียะบ์นัฏิกเลข 1952; Ahmad: 16717

²⁹ คือจรรवरบวรบรรดาผู้ธรรมและผู้ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น บรรดาผู้ฝ่าฝืนและอาชญากรและสิ่งๆที่พวกเขาเคารพสักการะ เช่น รูปปั้นและเจรีดต่าง ๆ แล้วจึง
นำทางพวกเขาไปสู่นรก เดี่ยวก่อน จึงให้พวกเขาหยุดก่อนเพื่อจะสอบสวนและสืบสวนเสียก่อน

﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قُوًا أَنفُسِكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا...﴾

التحریم : 6

ความว่า “โอบรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย จงช่วยตัวสุเจ้าและครอบครัวของสุเจ้า ให้รอดพ้นจากไฟนรก....”

(อัตตะหุริม: 6)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีหน้าที่สำคัญในการปกป้องดูแลบุตรหลานให้ห่างไกลจากการลงโทษของพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ โดยการตระหนักในเรื่องการอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานอยู่ในแนวทางศาสนา

2.1.5.4 การปรึกษาหารือ

การปรึกษาหารือภายในครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการครอบครัวที่ดี เป็นการให้สมาชิกในครอบครัวได้มีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ เช่น การตัดสินใจ หรือการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง เป็นต้น ในคัมภีร์อัลกุรอาน ได้ระบุถึงความสำคัญของเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจนว่า

﴿وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ﴾

الشورى : 38

ความว่า และบรรดาผู้ตอบรับต่อพระเจ้าของพวกเขาและดำรงละหมาด และกิจการของพวกเขามีการปรึกษาหารือระหว่างพวกเขาและเขาบริจาคนสิ่งที่เราได้ให้เครื่องปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา³⁰

(อัซซุรอ: 38)

ในอีกอายะฮ์หนึ่ง อัลลอฮ์ ﷻ ได้มีคำสั่งให้ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ใช้หลักการปรึกษาหารือหรือที่เรียกว่า “ชูรอ” ในการดำเนินงานกิจการต่างๆ ดังที่กล่าวว่า

³⁰ อัลบัยฮุควียกกล่าวว่า อายะฮ์นี้ถูกประทานลงมาเพราะชาวอันศอร เมื่อท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ เรียกร้องเชิญชวนไปสู่การศรัทธาพวกเขา ก็ตอบรับปฏิบัติและหมาดครบถ้วนตามเงื่อนไขและรักษาเวลา ปรึกษาหารือกันในเรื่องของศุนาและศาสนา และบริจาคนสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ประทานมาให้แก่พวกเขาไปในทางของอัลลอฮ์ ﷻ

﴿فِيمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ ۗ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ ۗ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ ۗ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ﴾

العمران : 159

ความว่า เนื่องด้วยความเมตตาจากอัลลอฮ์นั่นเอง เจ้า(มุฮัมมัด) จึงได้สุภาพอ่อนโยนแก่พวกเขา³¹ และถ้าหากเจ้าเป็นผู้ประพฤติหยาบช้ำ และมีใจแข็งกระด้างแล้ว ไชรี แน่นอนพวกเขาก็ย่อมแยกตัวออกไปจากรอบๆ เจ้ากันแล้ว ดังนั้นจงอภัยให้แก่พวกเขาเถิด และจงขออภัยให้แก่พวกเขาด้วย และจงปรึกษาหารือกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย ครั้นเมื่อเจ้าได้ตัดสินใจแล้ว ก็จงมอบหมายแด่อัลลอฮ์เถิด แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรักใคร่ผู้มอบหมายทั้งหลาย (อัลอิมรอน : 159)

ดังนั้น กล่าวได้ว่าการชูรอมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการยอมรับในข้อสรุปร่วมกัน โดยมาจากความเห็นของคนหมู่มาก ซึ่งมติดังกล่าวก็จะเป็นประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ วิธีการชูรอนี้ใช้ในการตัดสินใจ หรือเมื่อไม่สามารถหาข้อตกลงของบางประเด็นได้ก็จำเป็นต้องลงมติร่วมกันด้วยวิธีการนี้ เพราะความเห็นที่ได้รับจากคนหมู่มากย่อมมีความแม่นยำมากกว่า การให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ จะช่วยให้ทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจและให้ความร่วมมือได้อย่างง่ายดายมากยิ่งขึ้น(Naceur Jabnoun, 1994: 55-58)

2.2 การมีภรรยาหลายคนในอิสลาม

ระบบการมีภรรยาหลายคนในอิสลามได้ระบุถึงบทบัญญัติการมีภรรยาหลายคน การให้ความยุติธรรมแก่บรรดาภรรยา ตลอดจนเหตุผลในการอนุมัติการมีภรรยาหลายคนในอิสลาม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 บทบัญญัติการมีภรรยาหลายคนในอิสลาม

อัลลอฮ์ ﷻ ผู้สูงส่งได้ทรงตรัสในคัมภีร์อัลกุรอานว่า

³¹ หมายถึงบรรดาผู้ศรัทธา

﴿وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْبَيْتِ فَأَنْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَتْنِي
وَتَلْت وَرُبَعٌ ط فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَ حِدَّةٌ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ
أَلَّا تَعُولُوا﴾

النساء : 3

ความว่า และหากพวกเจ้าเกรงว่าจะไม่สามารถให้ความยุติธรรมในบรรดาเด็ก
กำพร้าได้³² ก็จงแต่งงานกับผู้ที่ดีแก่พวกเจ้า³³ ในหมู่สตรี สองคน หรือสามคน
หรือสี่คน แต่ถ้าพวกเจ้าเกรงว่าพวกเจ้าจะให้ความยุติธรรมไม่ได้ ก็จงมีแต่
หญิงเดียว หรือไม่ก็หญิงที่มีมือขวาของพวกเจ้าครอบครองอยู่³⁴ นั่นเป็นสิ่งที่
ใกล้ยิ่งกว่าในการที่พวกเจ้าจะไม่ลำเอียง

(อันนิสาอู : 3)

บทบัญญัติที่ได้อนุญาตให้ผู้ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคนมาจากอายะฮ์ข้างต้นนี้
สำหรับผู้ชายสามารถที่จะแต่งงานกับผู้หญิงได้ตั้งแต่หนึ่งคน สองคน สามคน หรือสี่คน ในเวลา
เดียวกัน และไม่อนุญาตให้มีมากไปกว่านี้ ซึ่งได้มีการกล่าวไว้โดยนักอรรถาธิบายอัลกุรอาน และนิติ
บัญญัติอิสลามโดยมติที่ตรงกันและไม่มีขัดแย้ง(ซัยคุ มุหัมมัด ศอลิฮ อัดมุญญิด, แปลโดย กฤติยา
เพศยนาวิน, 2555: 44-46)

Abu Aminah Bilal Philips and Jamīlah Jones, (1985: 35-36) กล่าวว่า มุสลิม
จำนวนมากในปัจจุบันมีความรู้สึกรู้ว่าการมีภรรยาหลายคนเป็นเรื่องที่น่ารังเกียจและเรียกกร้องให้คน
อื่นๆ เข้าใจว่าการมีภรรยาหลายคนเป็นการเอาเปรียบผู้หญิง ที่เป็นเช่นนี้เพราะบทบาทของชายและ
หญิงในสังคมตะวันตกได้เบี่ยงเบนไปจากธรรมชาติโดยปกติ ผู้หญิงพยายามที่จะทำทุกอย่างเทียบเท่า
ความสามารถของผู้ชาย ทั้งด้านหน้าที่การงาน การแต่งกาย (มีเสื้อสูทและเนคไทสำหรับผู้หญิง) เพศ
หญิงจึงได้สูญเสียความสมดุลทางธรรมชาติที่ต้องการผู้คุ้มครองดูแล มีผู้หญิงเพียงส่วนน้อยในสังคม
ตะวันตกที่ไม่ได้ถูกรอบงำจากความคิดดังกล่าวและยังคงถือว่าการเชื่อฟังสามีนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะ
ทำให้ชีวิตการสมรสเกิดความราบรื่น

การมีภรรยาหลายคนเป็นที่ปฏิบัติกันมายาวนาน สำหรับมุสลิมการมีภรรยามากกว่า
หนึ่งคนแต่ไม่เกินสี่คนเป็นเรื่องที่ถูกต้องตามกฎหมายและมีเหตุผล ส่วนสำหรับผู้ที่มีโชมุสลิมนั้นถือ
เป็นเรื่องที่ผิดกฎหมายแต่เป็นที่ปฏิบัติกันอย่างกว้างขวาง ความแตกต่างก็คือผู้ที่มีโชมุสลิมไม่มี

³² ถ้าเกรงว่าจะไม่สามารถให้ความยุติธรรมแก่ภรรยาที่เป็นกำพร้าได้ เป็นค่าน่า ไม่สามารถจะเลี้ยงเธอให้อยู่กินดีหรือไม่เอาเงินของเธอไปใช้จ่ายแล้วไซ้ ก็จงอย่า
แต่งงานกับหญิงกำพร้า เพราะการไม่ให้ความยุติธรรมแก่เธอ และการกินทรัพย์สินของเธอนั้นเป็นบาปใหญ่

³³ ให้แต่งงานกับหญิงที่มีโชเป็นกำพร้า ที่พวกเจ้าเห็นดีเห็นชอบจะเป็นสองคน หรือสามคนหรือสี่คนก็ได้ ถ้าสามารถที่จะเลี้ยงนางเหล่านั้นด้วยความเป็นธรรม

³⁴ หมายถึงหญิงทาสของพวกเจ้า

ข้อบังคับทางกฎหมายสำหรับเมียลับคนที่สอง ที่สาม ที่สี่และบุตรที่เกิดกับผู้หญิงเหล่านั้น แต่สามีมุสลิมมีข้อบังคับทางกฎหมายในการปกป้องเกียรติและศีลธรรมของภรรยาคนที่สอง ที่สามหรือที่สี่ ตลอดจนบุตรที่เกิดมาก็จะได้รับการดูแลเช่นเดียวกับภรรยาคนแรกสิ่งนี้มีอาจพบในศาสนาหรือระบบอื่นนอกจากอิสลาม (S.M. Madani Abbasi. 1995: 16)

2.2.2 การให้ความยุติธรรมในครอบครัวที่มีภรรยาหลายคน

ระบบครอบครัวในอิสลามเรียกได้ว่าเป็นระบบสายกลาง เพราะการแต่งงานในระบบอิสลามไม่ใช่ระบบสามีคนเดียวภรรยาหลายคน และไม่ใช่ระบบสามีคนเดียวภรรยาคนเดียว แต่เป็นระบบที่มีความยืดหยุ่นระหว่างระบบทั้งสอง เนื่องจากอิสลามมิได้ส่งเสริมให้ผู้ชายมีภรรยาเกินกว่าหนึ่งคนได้ตามอำเภอใจ หากแต่อนุญาตกระทำได้โดยมีเงื่อนไขที่ชัดเจน (อารง สุทธานาศัน, 2541: 57-58) การอนุญาตให้ผู้ชายมีภรรยาเกินกว่าหนึ่งคนแต่ไม่เกินสี่คนในศาสนาอิสลามมิได้เป็นการเอาใจผู้ชายโดยไม่เห็นใจผู้หญิง แต่การอนุญาตนี้มีขึ้นในยามที่สังคมอยู่ในยุคมืดและเต็มไปด้วยความเสื่อมทางศีลธรรม ซึ่งผู้หญิงมิได้รับการปฏิบัติเหมือนมนุษย์ แต่เหมือนสินค้าทั่วไป ดังกล่าวจึงอนุญาตให้ผู้ชายมีเสรีภาพในการมีภรรยาเท่าที่มีกำลังสามารถในการเลี้ยงดู (S.M.Madani Abbasi 1995: 7-10)

Naceur Jabnoun (1994: 26) กล่าวว่า ความยุติธรรมเป็นผลที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมตามธรรมชาติของการเอาใจใส่ การให้ความรัก และการเห็นใจซึ่งกันและกัน หากการกระทำใดเกิดจากการเลือกปฏิบัติก็ไม่ถือว่าเป็นความยุติธรรม เมื่อบุคคลหนึ่งได้กำหนดทิศทางของการปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อสนองต่อความต้องการของตนเอง ก็ถือว่าได้เกิดความยุติธรรมขึ้นแล้ว และ Fauzaiah Mohamad (1996: 236) ได้กล่าวว่า ความยุติธรรม คือ การวางสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ณ ตำแหน่งที่มันสมควรอยู่ เช่น หมวกก็ควรถูกวางไว้บนศีรษะ รองเท้าก็ควรถูกสวมใส่ที่เท้า เป็นต้น ความยุติธรรมจึงมิใช่การแบ่งทุกสิ่งทุกอย่างให้เท่ากัน แต่คือการแบ่งตามความเหมาะสมที่บุคคลนั้นควรได้รับ ฉะนั้นหากเป็นการจัดสรรแบ่งผ้า ภรรยาที่มีรูปร่างใหญ่กว่าก็ควรได้รับผืนที่ใหญ่กว่า ภรรยาที่รูปร่างผอมและไม่สูงก็สมควรได้รับผืนเล็กกว่า ซึ่งก็พอดีกับการตัดเสื้อสำหรับนางสาวใส่

Shikh ‘Aabdul ‘Aaziz Bin Bāz (1992:83) ได้กล่าวว่า เป็นข้อบังคับเหนือมุสลิมทุกคนที่ต้องตระหนักถึงความยุติธรรมในทุกกิจการงานของเขา ไม่ว่าจะเป็นงานด้านศาสนาหรืองานทางโลกก็ตาม ต้องพยายามรักษาความยุติธรรมจนกว่ามันจะเป็นส่วนหนึ่งของนิสัยเราและกลายเป็นการปฏิบัติโดยธรรมชาติของเรา และจงพยายามออกห่างจากการปฏิบัติที่ไม่ยุติธรรม การลำเอียง และการปฏิบัติตามอารมณ์ของตนเอง หากคนใดคนหนึ่งสามารถกระทำเช่นที่กล่าวมาได้ เขาจะเป็นที่รักของพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ เพราะพระองค์ได้ตรัสในอัลกุรอานไว้ว่า

﴿...وَأَقْسَطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾

الحجرات: 9

ความว่า และพวกเจ้าจงให้ความเที่ยงธรรมเถิดแท้จริงอัลลอฮ์ทรงรักใคร่
บรรดาผู้ให้ความเที่ยงธรรม

(อัลหุจอรอต: 9)

การให้ความยุติธรรมแก่บรรดาภรรยา นั้นเป็นข้อบังคับและหลักเกณฑ์พื้นฐาน ผู้เป็น
สามีจำเป็นต้องมอบสิทธิต่างๆ ที่พวกนางสมควรได้รับให้เท่าเทียมกัน แท้จริงแล้วท่านเราะสูล ﷺ
ปฏิบัติต่อมนุษย์ทุกคนอย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติต่อบรรดาภรรยาของท่าน แม้แต่
สถานะที่ท่านเจ็บป่วยใกล้สิ้นชีวิต ซึ่งตอนนั้นท่านอยู่บ้านภรรยาของท่านที่ชื่อ ท่านหญิงมัมมูนะฮ์
และท่านก็ได้ขออนุญาตบรรดาภรรยาคนอื่นๆ เพื่อให้ท่านได้ไปพักผ่อนที่บ้านท่านหญิงอาอิชะฮ์
บรรดาภรรยาคนอื่นๆ ก็ได้อนุญาต (Shīkh ‘Aabduḥ ‘Aazīz Bin Bāz, 1992: 84) การรักษาความ
ยุติธรรมจึงเป็นหนึ่งในข้อบังคับของศาสนา ซึ่งเป็นคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์ ﷻ ดังที่พระองค์กล่าวในอัลกุ
รอ่านว่า

﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ...﴾

النحل : 90

ความว่า แท้จริงอัลลอฮ์ทรงใช้ให้รักษาความยุติธรรมและทำความดี³⁵ และการ
บริจาคแก่ญาติใกล้ชิด

(อันนะฮลุ : 90)

และในอีกบทหนึ่งอัลลอฮ์ ﷻ ได้เน้นย้ำถึงระดับความประเสริฐยิ่งของการรักษาไว้ซึ่ง
ความยุติธรรมว่า

﴿أَعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ...﴾

المائدة : 8

ความว่า จงยุติธรรมเถิด มันเป็นสิ่งที่ใกล้กับความยำเกรงยิ่งกว่า

(อัลมาอิดะฮ์: 8)

³⁵ คำว่าการมีมารยาทที่ดีแก่มนุษย์โดยทั่วไป

ความยุติธรรมเป็นบัพตัญญูที่สำคัญที่สุดข้อหนึ่งของอิสลาม ไม่ว่าจะมุสลิมคนหนึ่งจะกระทำการใด เรื่องเศรษฐกิจ การเมือง การดำเนินชีวิตประจำวัน หรือเรื่องครอบครัว มุสลิมจำเป็นต้องใช้หลักความยุติธรรมมาปฏิบัติด้วยเสมอ ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงการมีภรรยาหลายคนเงื่อนไขข้อแรกที่สำคัญและละเมิดไม่ได้ คือการให้ความยุติธรรมในทางการปฏิบัติ(อารง สุทธศาสตร์, 2541: 57-58) ดังที่ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในคัมภีร์อัลกุรอาน ว่า

﴿...فَأَنكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَّةَ وَرُبْعَ ۗ فَإِن خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا

﴿فَوَاحِدَةً﴾

النساء: 3

ความว่า จงแต่งงานกับผู้ที่ดีแก่พวกเจ้าในหมู่สตรี สองคน หรือสามคน หรือสี่คน แต่ถ้าพวกเจ้าเกรงว่าพวกเจ้าจะให้ความยุติธรรมไม่ได้ ก็จงมีแต่หญิงเดียว

(อันนิสาอฺ : 3)

ส่วนแรกของอายะฮ์ได้บอกให้ผู้ชายแต่งงานกับผู้หญิงสอง สามหรือสี่คน และหากเขาไม่สามารถปฏิบัติต่อภรรยามากกว่าหนึ่งคนด้วยความยุติธรรมได้ เขาก็สมควรแต่งงานเพียงคนเดียว Abu Aminah Bilal Philips and Jamīlah Jones (1985: 34-40) ได้กล่าวว่า ผู้ชายจะต้องเต็มใจในการจัดสรรส่วนของเวลาและทรัพย์สินของเขาให้เท่าเทียมกันได้เสียก่อน เขาถึงจะได้รับอนุญาตให้มีภรรยามากกว่าหนึ่งคน แต่ถ้าไม่สามารถให้อาหาร เสื้อผ้า และที่พักอาศัยแก่ภรรยาทุกคนได้อย่างยุติธรรมแล้ว เขาก็ไม่สมควรแต่งงานกับภรรยามากกว่าหนึ่งคน Asy-Syeikh Atiyah Saqar (แปลโดย Arifin bin Ladari, 2005: 240-241) ยังได้กล่าวว่า อัลลอฮ์ ﷻ ได้กำหนดให้ความยุติธรรมเป็นเงื่อนไขสำหรับการอนุญาตให้มีภรรยามากกว่าหนึ่งคน แสดงว่าต้องเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก ผู้ชายจึงได้ถูกเน้นย้ำให้พิจารณานิ่งถึงเรื่องความยุติธรรมให้ละเอียดรอบคอบก่อนการคิดตัดสินใจแต่งงานกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง ซึ่งอีกนัยยะหนึ่งของอายัตนี้ก็เป็นคำสั่งห้าม ไม่ให้ผู้ที่ไม่มีความสามารถให้ความยุติธรรมแก่ภรรยาหลายคน ในการแต่งงานกับผู้หญิงมากกว่าหนึ่งคน

ความยุติธรรมจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการบริหารครอบครัวที่มีภรรยามากกว่าหนึ่งคน การที่สามีปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสมจนเป็นเหตุให้เกิดความอธรรมหรือเอนเอียงนั้นเป็นความผิดอันร้ายแรง มีรายงานจาก อับดูรอฮฺมาน บิน อับดุลอะซีส ﷺ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((من كانت له امرأتان يميل لإحدهما على الأخرى جاء يوم القيامة وأحد

شقيه ساقط))³⁶

ความว่า บุคคลใดที่มีภรรยาสองคนและเอนเอียงเข้าหาภรรยาคนหนึ่ง (อย่างไม่เหมาะสม)นั้น ในวันแห่งการพิพากษาเขาจะมาโดยมีร่างกาย ครึ่งหนึ่งหลุดไปข้างหนึ่ง

ดังนั้นผู้ชายต้องปฏิบัติต่อภรรยาทุกคนของเขาอย่างเหมาะสม หากเขาเป็นผู้ที่ไม่มี ความสามารถที่จะปฏิบัติต่อบรรดาภรรยาอย่างยุติธรรมได้ก็ไม่สมควรที่จะมีภรรยาหลายคน เพราะ บทลงโทษอันรุนแรงในโลกหน้าที่เกิดจากการกระทำโลกในนี้ไม่น่าอาจหลีกเลี่ยงได้เลย Asy-Syeikh Atiyah Saqar (แปลโดย Arifin bin Ladari, 2005: 240-241) กล่าวว่า ดังนั้น ผู้เป็นสามีจึงต้อง ปฏิบัติดังเช่นที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ปฏิบัติไว้เป็นแบบอย่าง ซึ่งท่านจะตระหนักในเรื่องความ ยุติธรรมและการเอาใจใส่ในเรื่องความรู้สึกของบรรดาภรรยาเป็นอย่างมาก ซึ่งท่านอิบนุกอฎอิมได้ กล่าวไว้ว่า ท่านนบี ﷺ จะแวะเวียนไปเยี่ยมบรรดาภรรยาทุกคนในช่วงเวลาหลังจากละหมาดอัศรี เพื่อ ถามไถ่ทุกข์สุขของนางและจัดหาสิ่งทีนางต้องการมาให้ พอดตกค่ำท่านก็จะนอนยังบ้านที่เป็นเวรของ นาง

เมื่อพิจารณาสภาพความเป็นจริง ในด้านความรู้สึกแล้วเป็นไปได้ยากที่สามีจะมอบ ความรักต่อภรรยาทุกคนอย่างเท่าเทียมกันได้ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمِيلِ

فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ﴾

النساء : 129

ความว่า และพวกเจ้าไม่สามารถที่จะให้ความยุติธรรมในระหว่างบรรดา หญิง³⁷ ได้เลย และแม้ว่าพวกเจ้าจะมีความปรารถนาอันแรงกล้าก็ตาม ดังนั้น พวกเจ้าจงอย่าเอียงไปหมด³⁸ แล้วพวกเจ้าก็จะปล่อยให้บรรดานาง (ที่ถูก ทอดทิ้ง) นั้นประหนึ่งผู้ที่ถูกแขวนไว้³⁹

(อันนิสาอู : 129)

³⁶ หะดีษบันทึกโดย Abu Dawūd หะดีษหมายเลข 2133

³⁷ บรรดาภรรยา

³⁸ อย่าได้ทุ่มเทความรักให้แก่คนใดคนหนึ่งจนหมดหัวใจ หรือหลงจนขาดสติ แล้วทอดทิ้งอีกคนหนึ่งไว้โดยไม่เอาใจใส่ดูแล

³⁹ จะอยู่ในฐานะภรรยาที่ไม่เชิง จะเป็นผู้ถูกหย่าก็ไม่ใช่

ชัยคิ อิบดุล อะลา เมาคุดดี (แปลโดย บรรจง บินกาซัน, 2551: 395) ได้กล่าวอธิบายอะฮะฮ์นี้ว่า อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทำให้เกิดความกระจ่างแล้วว่าสามีไม่อาจจะรักษาความยุติธรรมให้เท่าเทียมกันระหว่างภรรยาได้ เพราะภรรยาทั้งหลายก็มีความไม่เท่าเทียมกันในทุกด้าน จึงเป็นสิ่งที่ยากเกินไปหากจะเรียกร้องให้สามีปฏิบัติต่อภรรยาที่หน้าตาดีเฉกเช่นกับที่ปฏิบัติต่อภรรยาที่หน้าตาไม่งดงาม หรือจะให้สามีปฏิบัติต่อภรรยาวัยสาวเช่นเดียวกับที่ปฏิบัติต่อภรรยาวัยแก่ก็คงไม่อาจเท่าเทียมกันได้ หรือจะให้ปฏิบัติต่อภรรยาที่สุขภาพสมบูรณ์เท่าเทียมกับภรรยาที่ไร้สมรรถภาพ ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จึงทำให้สามีมีความโน้มเอียงไปทางภรรยาคนหนึ่งมากกว่าอีกคนหนึ่งได้ ในกรณีเช่นนี้ กฎหมายอิสลามจึงมิได้ต้องการการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันระหว่างภรรยาในเรื่องความรู้สึกหรือความรัก แต่สิ่งที่อิสลามต้องการคือ สามีต้องไม่ทอดทิ้งภรรยาจนนางต้องถูกลดฐานะลงมาเปรียบเหมือนหญิงที่ไม่มีสามี ถ้าหากสามีมิได้หย่านางเพื่อเหตุผลใดหรือมิได้หย่านางเพราะนางร้องขอ นางก็ควรได้รับการปฏิบัติเหมือนกับฐานะของภรรยาคนหนึ่ง จึงเป็นเรื่องเป็นไปได้จริงที่สามีอาจจะชอบภรรยาคนใดคนหนึ่งเป็นพิเศษ จนต้องปล่อยให้ภรรยาอีกคนหนึ่งถูกทอดทิ้ง Asy-Syeikh Atiyah Saqar (แปลโดย Arifin bin Ladari, 2005: 247-248) กล่าวว่า การโน้มเอียงที่กล่าวถึงในอายัตนี้หมายถึง การโน้มเอียงทางด้านจิตใจ ซึ่งดังที่ท่านได้วิงวอนขอต่อที่อัลลอฮ์ ﷻ ว่า

((اللَّهُمَّ هَذَا قَسْمِي فِيمَا أَمْلِكُ فَلَا تَلْمَنِي فِيمَا تَمْلِكُ وَلَا أَمْلِكُ))⁴⁰

ความว่า โอ้อัลลอฮ์ นี่คือการแบ่งของข้าพระองค์ในสิ่งที่ข้าพระองค์มีอยู่ ดังนั้นโปรดอย่าได้ตำหนิข้าพระองค์เลย ในการแบ่ง(ความรักใคร่) ซึ่งมีแต่พระองค์เท่านั้นที่สามารถควบคุมได้

ผู้ชายจึงได้รับคำสั่งให้เอาใจใส่ต่อภรรยาทุกคนด้วยความเท่าเทียมกัน(แม้ว่าความรู้สึกจะไม่เท่าเทียมกันก็ตาม) ภรรยาควรได้รับการดูแลจากสามีอย่างดีที่สุดเท่าที่เขาจะมีความสามารถ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَجَعَلَ اللَّهُ فِيهِ

خَيْرًا كَثِيرًا ۗ﴾

النساء : 19

⁴⁰ หะดีษบันทึกโดย al-Tirmidhiy หะดีษหมายเลข 1394, Abu Dawūd: 2136

ความว่า จงอยู่ร่วมกับพวกนางด้วยดี หากพวกเจ้าเกลียดพวกนาง⁴¹ ก็อาจเป็นไปได้ว่า การที่พวกเจ้าเกลียดสิ่งหนึ่งขณะเดียวกันอัลลอฮ์ทรงให้มีในสิ่งนั้น ซึ่งความดีอันมากมาย

(อันนิสาอฺ: 19)

ชัยคิ อิบดุล อะลา เมาคูดี (แปลโดย บรรจง บินกาซัน, 2551: 330) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า หากภรรยา มีหน้าตาที่ไม่งดงามหรือมีข้อบกพร่องอื่นที่ไม่เป็นที่ประทับใจแก่สามี เขาก็ต้องปฏิบัติกับนางอย่างดีและมีความอดทน เพราะบางทีนางอาจจะมีคุณสมบัติอื่นที่สามารถทดแทนความสวยงามหรืออาจมีสิ่งอื่นๆ ที่ดีกว่าที่สามารถทำให้ชีวิตการแต่งงานมีความสุขได้ อาจเป็นไปได้ว่าการพบคุณสมบัติเหล่านั้นในตัวภรรยาสามารถเปลี่ยนแปลงข้อรังเกียจที่มีต่อนางก็เป็นได้ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องไม่เหมาะสมที่สามีจะตัดสัมพันธ์กับภรรยาโดยขาดการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

Hassan Salleh (1989: 130-132) ได้กล่าวว่า การให้ค่าเลี้ยงดูในทรัพย์สินของอิหม่ามซาฟิอีย์นั้นมี 2 ทรัพย์สินด้วยกันคือ ทรัพย์สินแรกให้พิจารณาจากสถานภาพหรือฐานะของผู้เป็นสามีเป็นหลักโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงเงื่อนไขทางสถานภาพของผู้เป็นภรรยา และทรัพย์สินที่สองคือให้พิจารณาจากความเหมาะสมในด้านฐานะของสามีและภรรยาประกอบกัน กล่าวคือพิจารณาจากฐานะของผู้เป็นสามีและแบ่งให้แก่บรรดาภรรยาโดยจะมากหรือน้อยนั้นให้พิจารณาตามความเหมาะสมในการใช้จ่ายของภรรยาแต่ละคน

2.2.3 เหตุผลสำหรับการมีภรรยาหลายคนในศาสนาอิสลาม

การมีภรรยาหลายคนนั้น เริ่มมีมาตั้งแต่ก่อนอิสลาม ชนชาติต่างๆ ในสมัยนั้นต่างก็มีภรรยา มากกว่าหนึ่งคน อาทิเช่น ชาวอิบรอญี และชาวอาหรับ ต่างก็มีภรรยา กันเป็นสิบๆ แต่ทว่าเมื่อศาสนาอิสลามได้ถูกนำมาประกาศเผยแผ่ อิสลามได้สั่งห้ามการมีภรรยาหลายๆ คนในแบบที่ชาวอาหรับปฏิบัติกันมา ทั้งนี้เนื่องจากว่าวิธีการของพวกเขานั้นมันเป็นการกดขี่ข่มเหงเพศหญิงผู้ที่อ่อนแอกว่า แต่อย่างไรก็ตามศาสนาอิสลามก็ได้อนุญาตให้มีภรรยา 4 คน ได้ด้วยเงื่อนไขบางประการ (ซาอิด อิบรอฮีม, แปลโดย มุฮำหมัด คอนคูล ฮัจยีอาแว, 2545: 155) ผลการศึกษาของ Noer Aini Rachman (2007: 3) พบว่า บรรดาอุละมาอส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่ผู้ชายจะมีภรรยาหลายคน แต่ต้องมีการจัดการในครอบครัวที่ดีและไม่ทำให้ความมั่นคงของครอบครัวแรกต้องสั่นคลอน นอกจากนี้บรรดาอุละมาอยังให้ความเห็นว่า การนำบทบัญญัติดังกล่าวมาปฏิบัติในยุคสมัยปัจจุบันนั้นมีความแตกต่างจากยุคสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในอดีตการมีภรรยาหลายคนนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้

⁴¹ หมู่ภรรยาของพวกเจ้า

เกิดผลประโยชน์ในด้านศาสนาและเพื่อแก้ปัญหาในสังคมจริง มิได้มีจุดประสงค์เพื่อสนองอารมณ์ความต้องการส่วนตัว

บุคคลแต่ละบุคคลจะมีความเข้าใจถึงเหตุผลของการมีภรรยาหลายคนที่แตกต่างกันไปตามภูมิหลังครอบครัว ซึ่งอาจแตกต่างกันตามยุคสมัยหรือกาลเวลา Abu Aminah Bilal Philips and Jameelah Jones(1985: 39) ได้กล่าวถึงเหตุผลการมีภรรยาหลายคนในศาสนาอิสลามไว้ ดังนี้

ก. กฎหมายของอิสลามนั้นจะให้ความสำคัญในอันดับแรกแก่สวัสดิการทั่วไปของสังคมมากกว่าความพอใจหรือไม่พอใจของส่วนบุคคล ดังนั้นระบบการแต่งงานของอิสลามจึงรวมเอาการมีภรรยาหลายคนเข้าไปด้วย เพื่อปกป้องและอุปการะผู้หญิงที่ยังขาดโอกาสในการแต่งงานที่ยังเหลืออยู่ การมีภรรยาหลายคนในระบบการแต่งงานของอิสลามนั้นยังคำนึงถึงบางแง่มุมที่ปฏิเสธไม่ได้ในธรรมชาติวิสัยของมนุษย์ ซึ่งมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างหญิงและชาย แง่มุมเหล่านั้นแสดงถึงสัญชาตญาณธรรมชาติซึ่งมีอยู่ เพื่อให้ผู้ชายสามารถเตรียมความพร้อม เพื่อจะสามารถรองรับความจำเป็นบางอย่างให้แก่ผู้หญิงที่ยังเหลืออยู่ในสังคมได้.

ข. ตามสถิติจำนวนอัตราการเกิดของผู้หญิงมีมากกว่าผู้ชาย และมีอายุยืนกว่าผู้ชายด้วยผู้หญิง และในขณะเดียวกันอัตราการสิ้นชีวิตของผู้ชายนั้นสูงกว่าผู้หญิง โดยเฉพาะสาเหตุที่มาจากอาชญากรรมชนิดรุนแรงที่มักจะมีเกิดขึ้นในหมู่ผู้ชาย อัตราการรักร่วมเพศ(Homosexual) ที่เพิ่มขึ้นในสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้ผู้ชายอาจมีโอกาสดีชีวิตในสภาวะสงครามปกป้องบ้านเมืองอีกเป็นจำนวนมาก ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสัดส่วนจำนวนของผู้ชายที่มีอยู่นั้นไม่เพียงพอที่จะครอบคลุมจำนวนผู้หญิงที่ยังมีอยู่ในสังคมและขาดการดูแล ดังนั้น ในบางสังคมที่ขาดทางนำจากอิสลามผู้หญิงจำนวนมากจึงต้องกลายเป็นภรรยาบุญเป็นซุ้รักหรือของเล่นสำหรับผู้ชาย เพื่อสนองความต้องการทางกายตามธรรมชาติ โดยยอมแลกด้วยเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นผู้หญิง ดังกล่าวจึงสรุปได้ว่าสังคมอิสลามได้ให้เกียรติและให้ทางออกในการปกป้องสตรีซึ่งเป็นแนวทางการป้องกันปัญหาในสังคมที่ดีกว่า เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติการสร้างมาที่บรูษคือผู้ปกครองสตรี และสตรีทุกคนก็ควรอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ปกครอง ดังที่ อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสในสุเราะฮฺ อัน-นิสาอฺ ไว้ว่า

﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ ۚ فَالْصَّالِحَاتُ قَنِينَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ ۗ وَالَّتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ ۖ وَأَهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاصْرَبُوهُنَّ ۗ فَإِنِ اطَّعْتَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا ۝﴾

ความว่า บรรดาชายนั้น คือผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองเลี้ยงดูบรรดาหญิง⁴² เนื่องด้วยการที่อัลลอฮ์ ได้ทรงให้บางคนของพวกเขาเหนือกว่าอีกบางคน⁴³ และด้วยการที่พวกเขาได้จ่ายไปจากทรัพย์ของพวกเขา⁴⁴ บรรดาकुสตรีนั้นคือผู้จงรักภักดี ผู้รักษาในทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ลับหลังสามี⁴⁵ เนื่องด้วยสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงรักษาไว้⁴⁶ และบรรดาหญิงที่พวกเจ้าหวั่นเกรงในความคือดั่งของนางนั้น⁴⁷ ก็จงกล่าวตักเตือนนางและทอดทิ้งนางไว้แต่ลำพังในที่นอน⁴⁸ และจงเมียนาง⁴⁹ แต่ถ้านางเชื่อฟังพวกเจ้าแล้ว ก็จงอย่าหาทางเอาเรื่องแก่นาง⁵⁰ แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงสูงส่งผู้ทรงเกรียงไกร

(อันนิสาอู : 34)

ค. ลักษณะโดยธรรมชาติของเพศชายนั้น จะมีแรงกระตุ้นทางเพศเป็นสัญชาตญาณมากกว่าเพศหญิง และมีความปรารถนาทางธรรมชาติที่จะมีภรรยามากกว่าหนึ่งคน ข้อเท็จจริงนี้ถูกชี้ให้เห็นโดยการศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์ซึ่งกระทำโดย Dr.Masters และ Dr.Johnson และนักวิจัยคนอื่นๆที่ได้ศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกันนี้ ผลการวิจัยทางการแพทย์ได้แสดงให้เห็นว่าผู้ชายนั้นถูกเร้าทางกามารมณ์ได้ง่ายกว่าผู้หญิง ซึ่งจะเห็นได้จาก “การหลั่งน้ำอสุจิก่อนวัย” ซึ่งมีอัตราความถี่สูงในกลุ่มผู้ชาย และข้อค้นพบข้อที่สองนั้นพบว่า การมีเพศสัมพันธ์นอกสมรสในผู้ชายจะวันตมมีอัตราที่สูง แต่กลับไม่พบสถิติเรื่องดังกล่าวนี้ในหมู่ผู้หญิง และเราจะพบอีกว่าการมีภรรยาหลายคนมีอยู่ในสังคมมนุษย์ตลอดยุคสมัย ตั้งแต่ประวัติศาสตร์ยุคโบราณจนถึงปัจจุบัน ผลการวิจัยยังพบอีกว่า สาเหตุที่ผู้หญิงมีความพอใจกับคู่ครองคนเดียว ภายใต้สภาพปกติขึ้นอยู่กับความต้องการให้เกิดโครงสร้างครอบครัวที่เข้มแข็ง และการคำนึงถึงความมั่นคงของครอบครัวในสังคมเป็นหลัก คุณลักษณะนี้จะมีอยู่เป็นธรรมชาติในตัวผู้หญิง มิฉะนั้นแล้วความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวก็จะไม่มีความมั่นคง

ศาสนาอิสลามได้แนะนำมิให้ผู้หญิงแสดงความสวยงามและเครื่องประดับของตนต่อหน้าสาธารณชน นอกจากนั้นแม้ว่าจะอยู่ในบ้านหรือนอกบ้านของคนหากว่ามีผู้ชายที่แต่งงานด้วยได้ อยู่ด้วย ผู้หญิงก็ยังคงต้องแต่งกายปกปิดให้เรียบร้อย เครื่องปกปิดนั้นก็ต่อหลวมและทึบเพื่อจะได้ไม่แสดงให้เห็นรูปร่างของเธอ ในคัมภีร์อัลกุรอาน อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงสอนบรรดาผู้หญิงไว้ว่า

⁴² หมายถึง บรรดาภรรยา

⁴³ ให้ชายมีร่างกายกำยำ แข็งแรง และมีความกล้าหาญเหนือกว่าหญิง จึงเป็นผู้มีหน้าที่ทำการปกครองและเลี้ยงดูหญิง

⁴⁴ จ่ายทรัพย์ของเขาในการเลี้ยงดูภรรยา

⁴⁵ รักษาเนื้อรักษาคำของนางให้อยู่ในความบริสุทธิ์และรักษาทรัพย์และสิ่งอื่นๆ ขณะสามีไม่อยู่

⁴⁶ หมายถึงสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงกำหนดให้เป็นหน้าที่ของสามีที่จะต้องปฏิบัติตั้งแต่การให้มะฮัร และค่าใช้จ่ายในชีวิตความเป็นอยู่ของนางทุกอย่าง

⁴⁷ เกรงว่าในความคือดั่งของนางนั้นจะทำให้บางประพฤติกรรมออกนอกทางอันก่อให้เกิดความเสียหายในครอบครัว

⁴⁸ ถ้านางไม่เชื่อฟังคำตักเตือน ก็ให้ลงโทษนางโดยปล่อยให้นางนอนแต่ลำพังคนเดียวในที่นอน ทั้งนี้เพื่อให้นางเกิดความรำเหว่ และมีความสำนึกผิด

⁴⁹ ถ้านางยังคือดั่งไม่ยอมสำนึกผิด ก็ให้เมียนางได้ตามสมควรเพื่อให้เข็ดหลาบโดยไม่ให้เกิดบาดแผล หรือรอยช้ำบวม

⁵⁰ ระหว่างสามีภรรยา ซึ่งจะเป็ญญาติของพวกเราเองหรือพี่น้องมุสลิมของเราที่เราสามารถจะช่วยเหลือได้

﴿ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَرِهِنَّ وَحَفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا ۖ وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ ۖ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاؤِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّبِيعِينَ غَيْرِ أُولِي الْأَرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ ۖ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ ۖ مِنْ زِينَتِهِنَّ ۚ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾

النور : 31

ความว่า และจงกล่าวเถิดมุฮัมมัดแก่บรรดามุอิมินะฮฺให้พวกเธอลดสายตาของพวกเธอลงต่ำ และให้พวกเธอรักษาทวารของพวกเธอ และอย่าเปิดเผยเครื่องประดับของพวกเธอ เว้นแต่สิ่งที่พึงเปิดเผยได้⁵¹ และให้เธอปิดด้วยผ้าคลุมศีรษะของเธอลงมาถึงหน้าอกของเธอ และอย่าให้เธอเปิดเผยเครื่องประดับของพวกเธอ เว้นแต่แก่สามีของพวกเธอ หรือบิดาของสามีของพวกเธอ หรือลูกชายของพวกเธอ หรือลูกชายสามีของพวกเธอ หรือพี่ชายน้องชายของพวกเธอ หรือลูกชายของพี่ชายน้องชายของพวกเธอหรือลูกชายของพี่สาวน้องสาวของพวกเธอ หรือพวกผู้หญิงของพวกเธอ⁵² หรือที่มีมือขวาของพวกเธอครอบครอง (ทาสและทาสี)⁵³ หรือคนใช้ผู้ชายที่ไม่มีความรู้สักทางเพศ⁵⁴ หรือเด็กที่ยังไม่รู้เรื่องเพศสวางของผู้อื่น และอย่าให้เธอกระเทีบท่าของพวกเธอ เพื่อให้ผู้อื่นรู้สิ่งที่พวกเธอควรปกปิดในเครื่องประดับของ

⁵¹ พระองค์ทรงใช้ให้บรรดามุอิมินะฮฺลดสายตาและรักษาทวารของนาง และทรงใช้มิให้พวกเธอเปิดเผยเครื่องประดับแก่คนแปลกหน้า เว้นแต่สิ่งที่พึงเปิดเผยได้ โดยไม่มีเจตนาหรือความตั้งใจที่ไม่ดี อิบน์ญะอูด กล่าวว่าเครื่องประดับมีสองชนิด เครื่องประดับชนิดที่หนึ่ง คนอื่นจะมองเห็นไม่ได้ นอกจากสามี เช่น แหวนและกำไล เครื่องประดับชนิดที่สองคือเครื่องประดับที่คนแปลกหน้ามองเห็นได้คือส่วนภายนอกของเสื้อผ้า กล่าวกันว่าความมุงหมายคือใบหน้าและมือทั้งสองข้าง เพราะทั้งสองสิ่งนั้นมีใช้ป็นสิ่งพึงสงวน อัลบัยฎอวียุยกกล่าวว่า ความจริงทั้งสองสิ่งนั้นอนุญาตให้เปิดเผยได้ในเวลาละหมาดเท่านั้น มิใช่เพื่อการมอง เพราะร่างกายทุกส่วนของสตรีอิสระนั้นไม่อนุญาตให้ผู้อื่นมอง นอกจากสามีและผู้ที่ตั้งงานกับเธอไม่ได้ (อัลมะหฺรอม) เว้นแต่ในกรณีที่จำเป็น เช่น เพื่อการรักษาพยาบาลและการเป็นพยาน

⁵² คือพวกผู้หญิงที่เป็นมุสลิมะฮฺ

⁵³ คือทาสีมุชริกะฮฺ

⁵⁴ เช่น ผู้มีสติฟั่นเฟือนหรือเป็นโรครประสาท โดยไม่สนใจในเรื่องเพศ

พวกเธอ⁵⁵ และพวกเจ้าทั้งหลายจงขอลูกแก่โทยต่ออัลลอฮฺเถิด โอ้ บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย เพื่อว่าพวกเจ้าจะได้รับชัยชนะ

(อันนุร 24: 31)

และพระองค์ยังได้ตรัสในอีกสุเราะฮฺหนึ่ง อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿يَأْتِيهَا النَّبِيُّ قُلٌّ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلْبِيبِهِنَّ ذَلِكَ ادْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذِينَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾

الأحزاب : 59

ความว่า โอ้ นะบีเอ๋ย ! จงกล่าวแก่บรรดาภริยาของเจ้า และบุตรสาวของเจ้า และบรรดาหญิงของบรรดาผู้ศรัทธา ให้พวกนางดึงเสื้อคลุมของพวกนางลงมาปิดตัวของพวกนาง⁵⁶ นั่น เป็นการเหมาะสมกว่าที่นางจะเป็นที่รู้จัก เพื่อที่พวกนางจะไม่ถูกรบกวน⁵⁷ และอัลลอฮฺทรงเป็นผู้ภัยผู้ทรงเมตตาเสมอ (อัลอะหฺซาบ: 59)

จุดมุ่งหมายที่คำสอนศาสนาอิสลามสั่งใช้ให้บรรดาสตรีปกปิดอย่างมิดชิดนั้นก็เพื่อไม่ให้ตกเป็นเป้าสายตาดึงดูดความสนใจจากบุรุษและเพื่อเป็นการปกป้องพวกนางจากการถูกรบกวนทางเพศ นอกจากนี้ศาสนาอิสลามยังสั่งห้ามหญิงและชายที่สามารถแต่งงานกันได้ประพฤติดัวมิชอบหรือมั่วสุมกัน และคำสั่งห้ามในเรื่องดังกล่าวยังละเอียดอ่อนถึงขั้นห้ามผู้ชายและผู้หญิงไม่ให้จ้องมองกัน ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَرِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ۗ ذَلِكَ أَرَىٰ لَهُمْ فِي نَفْسِهِمْ خَيْرٌ مِّنْ يَّعْبُرُوا بِهَا لَعَنَ اللَّهُ الْفَاحِشِينَ﴾

النور : 30

⁵⁵ อิบน์อับบาสกล่าวว่า สตรีในสมัยญาฮิลียะฮ์เมื่อเดินผ่านฝูงชนเธอจะกระพริบตา เพื่อให้ผู้คนได้เห็นเสียงก่าไลเท้าของนางดังนั้นอัลลอฮฺ ตะอาลา จึงทรงห้ามมิให้กระทำเช่นนั้น เพราะมันเป็นการกระทำของชัยฏอน

⁵⁶ คือให้พวกนางเหล่านั้นสวมเสื้อคลุม ๆ ซึ่งจะช่วยปกปิดความสวยงามและเครื่องประดับของพวกนางเพื่อป้องกันการกล่าวร้ายแก่นาง และแยกให้แตกต่างจากลักษณะของพวกผู้หญิงญาฮิลียะฮ์ อักฎ็อบบรีซ รายงานจากอิบนุอับบาส ซึ่งกล่าวเกี่ยวกับอายะฮฺนี้ว่า อัลลอฮฺทรงใช้บรรดาหญิงผู้ศรัทธาว่า เมื่อพวกนางจะออกจากบ้าน ให้พวกนางคลุมศีรษะและปกปิดใบหน้าด้วยเสื้อคลุมของพวกนาง และปิดช่วงสำหรับนัยตาอย่างเดียว

⁵⁷ ในการปกปิดเช่นนั้นเป็นการป้องกันพวกนางให้พ้นจากคำพูดของพวกมนุษย์เลวทราม และเป็นการแยกพวกนางให้แตกต่างจากพวกทาสี

ความว่า จงกล่าวเถิดมุฮัมมัดแก่บรรดาบุรุษผู้มีศรัทธาให้พวกเขาลดสายตา
ของพวกเขาลงต่ำ⁵⁸ และให้พวกเขารักษาทวารของพวกเขา⁵⁹ นั่นเป็นการ
บริสุทธิ์ยิ่งแก่พวกเขา แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรอบรู้ถึงทุกสิ่งทีพวกเขากระทำ

(อันนุร: 31)

อย่างไรก็ตาม การมีภรรยาหลายคนในศาสนาอิสลามก็ได้วางเงื่อนไขบางอย่างไว้เพื่อ
ปกป้องผู้หญิงจากการถูกเอารัดเอาเปรียบในเรื่องสิทธิความรับผิดชอบต่างๆที่ภรรยาและบุตรทุกคน
พึงได้รับ เป็นต้น

เชค อาลี อีซา (2533: 41-44) ได้กล่าวถึง เหตุผลที่ศาสนาอิสลามอนุญาตการมีภรรยา
หลายคนไว้ ดังนี้

1) บทบัญญัติในศาสนาอิสลามนั้นมีความเหมาะสมกับผู้คนในทุกยุคทุกสมัย
บทบัญญัตินี้จึงเป็นการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในด้านต่าง ของยุคสมัยในอนาคตของคน
ทั่วโลก มิได้สอดคล้องกับผู้คนแคยุคใดยุคหนึ่งหรือพื้นที่ใดเป็นการเฉพาะ แต่ที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้
ออกแบบบทบัญญัติของพระองค์ให้เหมาะสมกับคนในทุกยุคสมัย

2) อิสลามได้คำนึงถึงความจำเป็นของแต่ละบุคคล ความจำเป็นของส่วนร่วม และ
ความต้องการของบุคคลที่หลากหลาย บางคนมีความต้องการที่จะมีบุตรสืบสกุล แต่ภรรยาไม่สามารถ
ให้กำเนิดบุตรได้เพราะปัญหาทางสุขภาพหรือเป็นหมัน การแต่งงานกับผู้หญิงอีกหนึ่งคนก็จะช่วยให้
สามารถบรรลุความปรารถนาของฝ่ายชายและขณะเดียวกัน ภรรยาคนแรกก็ยังสามารถอยู่กับเขาได้

3) ผู้ชายบางคนอาจมีความรู้สึกทางเพศสูง ซึ่งผู้เป็นภรรยาอาจไม่สามารถสนอง
ความต้องการของเขาได้ อาจจะช่วยด้วยความเจ็บป่วยหรือเหตุผลอื่นๆ หากสามีไม่สามารถอดทนต่อ
ความรู้สึกดังกล่าวได้ ก็อาจทำให้เขาต้องกระทำในสิ่งที่ศาสนาไม่อนุมัติ เช่น การร่วมหลับนอนกับ
หญิงอื่น

4) อิสลามส่งเสริมให้มีการสร้างประชาชาติจำนวนมาก โดยแนะนำให้แต่งงานกับ
สตรีที่สามารถให้กำเนิดบุตรจำนวนมาก ทั้งนี้เพื่อให้จำนวนของผู้ที่ศรัทธาในอิสลามเพิ่มขึ้น เพื่อให้
เกิดการสืบเผ่าพันธุ์ของมนุษย์คงอยู่ต่อไป

5) จากการผลสำรวจส่วนใหญ่ พบว่าจำนวนของผู้หญิงนั้นมีมากกว่าผู้ชาย ทำให้เกิด
อัตราส่วนที่ไม่สมดุลกับธรรมชาติ หากผู้ชายสามารถมีภรรยาเพียงคนเดียว ก็จะมีหญิงอีกจำนวนมาก
ที่ไม่อาจมีคู่ครอง ขาดความสุขในการครองชีวิตคู่ หากไม่มีผู้ดูแลผู้หญิงเหล่านี้ อาจส่งผลอันตรายมาสู่
ตัวผู้หญิงเองและสังคมได้

⁵⁸ คือให้ระงับการมองหญิงแปลกหน้าที่ไม่เป็นมะฮฺรอม

⁵⁹ คือรักษาทวารของพวกเขาให้พ้นจากการทำซินา และเปิดเผยสิ่งที่ไม่ควรเปิดเผย

6) เมื่อประสบกับสภาพการณ์ที่คับขันอื่นๆ เช่น ยามศึกสงครามที่อาจทำให้ผู้ชายต้องสูญเสียชีวิตจำนวนมาก อิสลามมีทางเลือกในการช่วยเยียวยาปัญหาและเพื่อผลประโยชน์ของคนในสังคม

สภาพการณ์ในสังคมที่ทำให้มีความจำเป็นต้องนำระบบการแต่งงานแบบอิสลามมาปฏิบัติ ซึ่งสามารถแก้ปัญหาได้อย่างดี มีดังนี้(อารง สุทธศาสตร์, 2541: 60-67)

1) อารมณ์ทางเพศของฝ่ายชาย ข้อเท็จจริงตามธรรมชาติประการหนึ่ง คือ ผู้ชายมักจะมีความรู้สึกทางเพศค่อนข้างสูง ซึ่งในบางคนอาจสูงมากจนผู้หญิงคนเดียวไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างเพียงพอ หากศาสนาใช้หลักตายตัวปิดโอกาสไม่ให้ทางออกแก่คนประเภทนี้ ทางออกของคนกลุ่มนี้มีสองทาง คือ หนึ่ง การอยู่กับภรรยาคนเดียวและเก็บกคความรู้สึกทางเพศให้ได้ ซึ่งก็อาจส่งผลเสียต่อร่างกายและสุขภาพจิต ทางออกที่สอง คือการแอบเที่ยวโสเภณี หรือแอบมีภรรยาลับ ซึ่งย่อมเป็นสิ่งที่ผิดหลักศีลธรรมอย่างร้ายแรง แต่ถ้าสังคมเปิดโอกาสให้ผู้ชายกลุ่มนี้มีภรรยาเพิ่มให้ถูกต้องตามกฎหมายและกำหนดเงื่อนไขที่เหมาะสม ก็จะสามารถรักษาคุณภาพของบุคคลและสังคมได้

2) การสืบเชื้อสาย การมีทายาทในการสืบสกุลถือเป็นความจำเป็นในการสร้างครอบครัว การมีบุตรนั้นยังเป็นการสนองความต้องการของสังคมโดยรวมในการสร้างชนรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพทดแทนประชากรที่ลดน้อยลง ซึ่งหากภรรยาไม่สามารถให้กำเนิดบุตรได้แล้วการเปิดโอกาสให้สามีมีภรรยาเพิ่มอีกคน ก็จะช่วยแก้ปัญหาการขาดทายาทสืบสกุลได้โดย

3) ความแตกต่างของสังคมโลก ความแตกต่างของสังคมโลกทั้งในด้านความเจริญรุ่งเรืองและรูปแบบชีวิต สังคมบางประเภทอาจจะเหมาะกับระบบการแต่งงานแบบภรรยาคนเดียว แต่สังคมบางประเภทอาจจะเหมาะกับระบบสามีเดี่ยวภรรยาหลายคน เนื่องจากอัตราส่วนจำนวนประชากรของสตรีมีแนวโน้มมากกว่าบุรุษขึ้นเรื่อย หากศาสนาไม่เปิดโอกาสเช่นนี้ ผู้หญิงกลุ่มนี้ก็จะต้องหาทางออกกับสามทางเลือกเป็นอย่างน้อย คือ การอยู่โสดไปตลอดชีวิต การมีความสัมพันธ์ทางเพศแบบนอกสมรส(เมียเก็บ) หรืออาจมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้หญิงด้วยกัน(เลสเบียน) ซึ่งทั้งหมดล้วนสร้างความเสื่อมเสียให้แก่ระบบในสังคมทั้งสิ้น

4) ศาสนบัญญัติ ในสังคมสถานะหนึ่งมนุษย์อาจจะกำหนดกฎหมายให้ผู้ชายมีภรรยาคนเดียว แต่ในอีกสถานะความจำเป็นหนึ่งอาจจะเหมาะสมกับการมีภรรยาหลายคน แต่สำหรับบัญญัติทางศาสนาเมื่อกำหนดขึ้นมาแล้วก็ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ ต้องให้ใช้ได้ในทุกสถานะสังคมและทุกยุคสมัยถึงจะเรียกได้ว่าเป็น “ศาสนา” บัญญัติศาสนาที่ดีจึงต้องมีความครอบคลุมสามารถปฏิบัติได้ในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่และทุกยุคสมัย ศาสนาที่มีลักษณะเช่นนี้จึงสามารถเรียกได้ว่าเป็นศาสนาแห่งมนุษยชาติอย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป คือ การมีภรรยาหลายคนนั้นเป็นที่ถือปฏิบัติกันมาของผู้คนในประเทศต่างๆทั่วโลกตั้งแต่ยุคอดีตกาลที่ผ่านมา สำหรับมุสลิมแล้วการมีภรรยามากกว่าหนึ่งคนเป็นเรื่องที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายและมีเหตุผลของการอนุญาตเรื่องดังกล่าวอย่างชัดเจน ระบบการมีภรรยามากกว่าหนึ่งแต่ไม่เกินสี่คนนั้น ได้ให้ประโยชน์แก่คนในสังคมทั้งสำหรับเพศหญิงและเพศชายมากมาย ภายใต้ระบบนี้ผู้หญิงจะได้รับการปกป้องคุ้มครองสิทธิต่างๆที่นางพึงได้รับ นอกจากนี้สามีและลูกๆ ก็ยังสามารถเป็นที่เคารพและอยู่ร่วมในสังคมได้ด้วยดี บทบัญญัติดังกล่าวสามารถสร้างความมั่นคงให้แก่สังคมได้อย่างเต็มที่ภายใต้กฎหมายอิสลาม ที่มีความสมบูรณ์แบบและสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์อย่างที่สุด

2.2.4 การมีภรรยาหลายคนของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ มักถูกโจมตีและให้ร้ายจากบรรดาศัตรูของอิสลามในประเด็นการมีภรรยาจำนวนหลายคน ความเป็นจริงแล้วการมีภรรยาหลายคนของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ นั้นมีหิกมะฮฺ(วิทย์ปัญญา) ที่ชัดเจน มิได้กระทำเพื่อสนองอารมณ์หรือผลประโยชน์ของตนเองแต่อย่างใด

การแต่งงานของท่านเราะฮฺลุล ﷺ จะไม่แต่งงานหลายคนในช่วงเวลาเดียวกัน นอกเสียจากตอนที่ท่านมีอายุมากแล้ว คือ ท่านได้แต่งงานหลายคนหลังจากที่ท่านมีอายุ 50 ปี และบรรดาภรรยาของท่านล้วนเป็นหญิงหม้าย นอกจากท่านหญิงอาอิชะฮฺ ﷺ ที่เป็นหญิงโสดเพียงคนเดียว หากการแต่งงานของท่านตั้งอยู่บนพื้นฐานของอารมณ์แล้วท่านจะไม่แต่งงานตอนวัยแก่ชรา และท่านก็คงเลือกแต่งงานกับหญิงสาวที่โสด มิใช่หญิงแก่ที่ผ่านการแต่งงานมาแล้ว หากท่านต้องการแต่งงานในวัยหนุ่มกับหญิงสาวที่สวยและโสดก็ย่อมสามารถกระทำได้ แต่การตัดสินใจแต่งงานของท่านมิได้ทำเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ด้วยเหตุดังกล่าว ข้อกล่าวหาต่างๆ ที่ท่านถูกใส่ร้ายจึงเป็นโมฆะโดยสิ้นเชิง (Syeikh Muhammad ‘Ali As-Shabuni, 2001: 6-7) “กามารมณฺ์” จึงมิใช่เหตุผลในการแต่งงานของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ แต่ประการใด หากแต่ท่านต้องการช่วยเหลือผู้หญิงที่ได้รับความเดือดร้อนและยกฐานะของผู้หญิงเหล่านั้นให้มีเกียรติในสังคม นอกจากนี้ การมีภรรยามากกว่าหนึ่งคนแต่ไม่เกินสี่คนนั้นมิได้เป็นการบังคับ หากแต่เป็นมาตรการที่อิสลามได้วางไว้ให้มนุษย์ได้นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคมบางอย่างที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต (S.M. Madani Abbasi, 1995: 5-6)

Hammudah ‘Abdu Alati (2003: 125-136) ได้สรุปถึงเบื้องหลังการแต่งงานกับภรรยาหลายคนของท่านเราะฮฺลุล ﷺ เพื่อนำเสนอความจริงให้เกิดความกระจ่างแก่บรรดาผู้ที่เคลือบแคลงสงสัย เพื่อรักษาเกียรติของอิสลามและของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ ไว้ดังนี้

1) สถาบันการแต่งงานรูปแบบดังกล่าวมีฐานะภาพที่สูงส่งในอิสลาม มีส่วนสำคัญให้สังคมได้ดำรงอยู่ด้วยคุณธรรมและศีลธรรมที่ดีงาม

2) ท่านเราะฮูต ﷺ มีชีวิตที่ไม่ได้แตกต่างจากมนุษย์คนอื่นๆ ทั่วไป เพราะฉะนั้นการแต่งงานก็เป็นเรื่องปกติสำหรับท่าน มิใช่เรื่องนอกรีต(Heresy) หรือเป็นสิ่งที่น่าเกลียดชัง(Anathema) แต่อย่างใด

3) ภูมิภาคประเทศที่ท่านอาศัยอยู่มีอากาศที่ร้อนมาก ซึ่งคนในพื้นที่นี้จะถูกพัฒนาตัวเองให้เป็นผู้ใหญ่ก่อนวัย มีความพึงพอใจกับวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย ท่านเราะฮูต ﷺ ไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับผู้หญิงอื่นๆ เลยจนท่านมีอายุครบ 25 ปี ท่านก็ได้แต่งงานเป็นครั้งแรก และท่านก็เป็นผู้ที่ถูกรู้จักในนาม “อัลอะมีน”คือ ผู้ที่มีตำแหน่งทางศีลธรรมที่สูงส่ง

4) ท่านเราะฮูต ﷺ ได้แต่งงานครั้งแรกกับท่านหญิงคอดีญะฮฺ ﷺ ซึ่งเป็นหญิงหม้ายที่มีอายุแก่กว่าท่าน 15 ปี ซึ่งการแต่งงานเช่นนี้ถือเป็นเรื่องที่ผิดวิสัยของคนถนัดนี้ นางก็เป็นผู้เสนอตัวเองและท่านก็ยอมรับข้อเสนอของนาง ถ้าหากท่านเราะฮูต ﷺ เป็นผู้ที่มิถัดมหาสูง ท่านน่าจะเลือกผู้หญิงสาวอ่อนวัยที่สวยงามแทนที่หญิงหม้ายที่อายุแก่กว่าอย่างแน่นอน

5) ท่านเราะฮูต ﷺ ครองชีวิตคู่ร่วมกับท่านหญิงคอดีญะฮฺ ﷺ เพียงคนเดียวจนท่านเองมีอายุ 50 ปีกว่า และมีบุตรด้วยกันหลายคน ในช่วงที่ท่านใช้ชีวิตคู่กับท่านหญิงคอดีญะฮฺ ﷺ นั้นท่านไม่ได้แต่งงานกับหญิงอื่นเลย กล่าวคือ มีภรรยาเพียงคนเดียวเท่านั้น

6) ท่านปฏิบัติภารกิจในการประกาศศาสนาของพระเจ้า จนกระทั่งมีอายุ 50 ปี และภรรยาคนแรกของท่านก็มีอายุ 65 ปี และนางก็ได้เสียชีวิต ท่านเราะฮูต ﷺ ก็อยู่ตามลำพังโดยไม่มีภรรยา หลังจากนั้นท่านได้แต่งงานกับท่านหญิงเซาเดะฮฺ ﷺ ซึ่งเป็นหญิงหม้ายเช่นเดียวกัน ต่อมาในปีเดียวกันท่านก็ได้รับการเสนอให้แต่งงานกับท่านหญิงอุอิชะฮฺ ﷺ วัย 7 ขวบ ซึ่งเป็นลูกสาวของท่านอบูบักร ﷺ เพื่อนสนิทของท่าน การแต่งงานทั้งสองครั้งของท่านนี้มีเหตุผลที่มีใช้เพราะตัดหาและความเสน่หาทางเรือนร่างแต่อย่างใด และท่านก็อาศัยอยู่กับภรรยาทั้งสองประมาณ 5-6 ปี จนท่านมีอายุครบ 56 ปี โดยมีได้แต่งงานกับหญิงอื่นเลย

7) ช่วงเวลาที่ท่านเราะฮูต ﷺ มีอายุ 50-60 ปีนั้นท่านได้แต่งงาน 9 ครั้ง ซึ่งในช่วง 3 ปีสุดท้ายของชีวิตท่านมิได้แต่งงานอีกเลย ส่วนใหญ่การแต่งงานของท่านจะอยู่ในช่วงเวลา 5 ปีที่ท่านต้องเผชิญกับความลำบากในการเผยแผ่ศาสนา ในช่วงนี้เป็นเวลาที่มุสลิมอยู่ในภาวะศึกสงครามที่ต้องต่อสู้กับข้าศึกศัตรูรอบด้านทั้งจากภายในและภายนอก ขณะนั้นกฎหมายอิสลามกำลังได้รับการปฏิบัติและเป็นช่วงของการสร้างสังคมบนรากฐานของอิสลาม ข้อสังเกตที่สำคัญคือ ท่านเราะฮูต ﷺ เป็นผู้ที่มอิทธิพลยิ่งใหญ่ในเหตุการณ์เหล่านี้เพราะท่านเป็นศูนย์กลางของผู้คน ซึ่งส่วนใหญ่การแต่งงานของท่านก็เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ จึงมิใช่เหตุผลของการแต่งงานเพื่อสนองอารมณ์แต่อย่างใด

8) ท่านเราะสูล ﷺ ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย มีความเคร่งครัดและสุภาพ ในยุคนั้นท่านเป็นผู้ที่มีภารกิจงานมาก เพราะท่านเป็นผู้นำของรัฐ เป็นจอมทัพ เป็นผู้ตัดสินคดี และบทบาทอื่นๆ อีกมากมาย ตกช่วงกลางคืนท่านก็จะทำหน้าที่ของการเป็นบ่าวที่มีความนอบน้อมในการภักดีพระเจ้าอย่างที่สุด เครื่องใช้สอยในบ้านของท่านมีแต่สิ่งจำเป็นเท่านั้น แม้ท่านจะเป็นถึงกษัตริย์และมีอำนาจอย่างมากมายในแผ่นดินอาระเบีย แต่การใช้ชีวิตของท่านก็ไม่ได้ฟุ่มเฟือย ซึ่งนั่นไม่ใช่วิถีชีวิตของคนที่ยึดไปด้วยคตณหาอย่างแน่นอน

9) บรรดาภรรยาที่ท่านแต่งงานนั้นล้วนเป็นหญิงหม้ายและหย่าขาดจากสามี ยกเว้นท่านหญิงอาอิชะฮฺ ﷺ เท่านั้นที่เป็นผู้หญิงโสดที่ยังไม่เคยผ่านการแต่งงาน บรรดาภรรยาหม้ายที่ถูกหย่านั้นไม่เป็นที่รู้จักว่ามีเสน่ห์ทางเรือนร่างและความสวยงามเลย ภรรยาของท่านมีอายุแก่กว่าท่าน และทั้งหมดต่างต้องการที่พักพิงและความช่วยเหลือจากท่าน หรือถูกเสนอเป็นของขวัญแก่ท่านซึ่งท่านก็รับในหนทางที่ถูกต้องตามกฎหมายอิสลาม

ความเป็นมาในการแต่งงานของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ เป็นที่ชัดเจนและปราศจากข้อสงสัยว่าไม่ได้มาจากความต้องการทางอารมณ์หรือเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวของท่านแต่อย่างใด นอกจากนี้ Syeikh Muhammad ‘Ali As-Shabuni (2001:19-38) ได้กล่าวถึง หิกมะฮฺหรือวิทญ์ปัญหาของการมีภรรยาหลายคนของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ว่ามีดังต่อไปนี้

1) ด้านการศึกษา

แนวทางหนึ่งที่ผลักดันการมีภรรยาหลายคนของท่านเราะสูล ﷺ คือ เพื่อสร้างสตรีที่มีความรู้สำหรับสอนกลุ่มสตรีด้วยกัน โดยเฉพาะในบทบัญญัติศาสนาบางเรื่องที่มีความละเอียดที่ต้องใช้การอธิบายจากผู้สอนที่เป็นสตรีด้วยกัน เช่น เรื่องการอาบน้ำวาญิบ เรื่องการมาประจำเดือน การทำความสะอาดเลือดหลังคลอด เป็นต้น พวกนางจึงได้แบกรับหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ซึ่งเสมือนเป็นเสาหลักที่สำคัญในสังคม

2) ด้านบทบัญญัติศาสนา

เพื่อเป็นการลบล้างจารีตประเพณีของคนในสังคมยุคมงาย(ญาฮีลียะฮฺ) อาทิเช่น การรับบุตรบุญธรรมที่ได้มีปฏิบัติกันตั้งแต่สมัยก่อนการมาของอิสลาม ประเพณีนี้เสมือนเป็นกฎเกณฑ์ของศาสนาสำหรับพวกเขา การรับบุตรบุญธรรมซึ่งไม่ได้มาจากสายเลือดแต่ถูกกำหนดว่าเสมือนเป็นบุตรแท้ และจะถูกปฏิบัติทุกอย่างเสมือนเป็นบุตรแท้ๆ และเรื่องอื่นๆ อาทิเช่น การสืบทอดมรดก การแต่งงาน การรับบุตรสะใภ้หรือบุตรเขย กฎข้อห้ามระหว่างเครือญาติในเรื่องการแต่งงาน อัลลอฮฺ ﷻ จึงได้ให้ท่านเราะสูล ﷺ แต่งงานกับภรรยาบางคนของท่านเพื่อเป็นการลบล้างความเชื่อและประเพณีที่ผิดเหล่านั้นและแทนที่ด้วยการปฏิบัติตามแบบอิสลาม

3) ด้านสังคมศาสตร์

การแต่งงานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ในเครือญาติระหว่างสองวงศ์ตระกูลให้มีความผูกพันที่แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ซึ่งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีจะเป็นฐานสำคัญไปสู่การเผยแผ่และเรียกร้องผู้คนสู่การศรัทธาในอิสลาม ดังเช่นการแต่งงานของท่านเราะฮูล ﷺ กับบุตรของท่านอบูบักร ﷺ และบุตรของท่านอุมร์ ﷺ ก็เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและเพื่อเป็นการตอบแทนความดีงามและความจงรักภักดี ที่เสาะหาบะฮุทั้งสองท่านได้ทุ่มเทให้กับงานของศาสนา จึงเป็นเกียรติที่ใหญ่หลวงที่ท่านเราะฮูล ﷺ ได้มอบให้ทั้งสอง

4) ด้านการเมืองการปกครอง

ท่านเราะฮูล ﷺ ได้สมรสกับสตรีหลายท่าน โดยมีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนหัวใจของพวกเขาจากที่เคยต่อต้านการเผยแผ่อิสลามของท่านให้อ่อนโยนและน้อมรับอิสลาม การสมรสจะสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างกลุ่มชนหรือเผ่าพันธุ์ ท่านเราะฮูล ﷺ ได้แต่งงานกับบุตรของหัวหน้าเผ่าสำคัญๆ เพื่อผลประโยชน์ของศาสนา ดังเช่นการแต่งงานของท่านเราะฮูล ﷺ กับท่านหญิงอุมัยยะฮ ﷺ บุตรีของหัวหน้าเผ่าบะนิมุตอลิก ซึ่งท่านหญิงอุมัยยะฮ ﷺ และครอบครัวถูกจับเป็นเชลย ในการไถ่ถอนตัวนางจึงขอเข้าพบท่านเราะฮูล ﷺ เพื่อขอทรัพย์สินเป็นค่าไถ่ตัว ท่านเราะฮูล ﷺ จึงได้ยื่นข้อเสนอที่ดีแก่นางในการจ่ายเงินค่าไถ่ถอนตัว พร้อมทั้งเสนอให้แต่งงานกับท่าน อีกทั้งยังปลดปล่อยอิสรภาพให้แก่บรรดาญาติพี่น้องและวงศ์ตระกูลของนางที่อยู่ในสถานะการเป็นเชลย จนเผ่ามุตอลิกประทับใจในความดีงามของท่านจึงเข้ารับอิสลามกันอย่างถ้วนหน้าเช่นเดียวกัน และพวกเขาก็กลายเป็นผู้ที่ศรัทธาในพระองค์อัลลอฮ ﷻ องค์เดียว

2.2.5 ข้อพึงปฏิบัติของสตรีที่ดีเมื่อสามีมีภรรยาหลายคน

การที่สตรีคนใดคนหนึ่งได้ยินยอมให้กับการแต่งงานครั้งที่สองแก่สามี ถือได้ว่าเป็นการเสียสละที่ยิ่งใหญ่ ในขณะที่เดียวกันกับทดสอบอันหนักหน่วงสำหรับนางเช่นกัน ซึ่งการก้าวพ้นบททดสอบนี้ต้องเต็มเปี่ยมด้วยเสถียรแห่งความอดทน ซึ่งนางจะได้รับรางวัลตอบแทนสำหรับความอดทนในการเผชิญกับบททดสอบนั้น ดังที่อัลลอฮ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿قُلْ يَاعِبَادِ الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ ۖ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ ۗ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ ۗ إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ۖ﴾

ความว่า จงกล่าวเถิดโอ้ปวงบ่าวผู้ศรัทธาทั้งหลายเอ๋ย! จงยำเกรงพระเจ้าของพวกท่านเถิด สำหรับบรรดาผู้ทำความดีในโลกนี้คือ (จะได้รับการตอบแทน) ความดีและแผ่นดินของอัลลอฮ์นั้นกว้างใหญ่ไพศาล แท้จริงบรรดาผู้ออกทนนั้นจะได้รับการตอบแทนรางวัลของพวกเขาอย่างสมบูรณ์โดยไม่ต้องคำนวณ⁶⁰

(อ็ชชุกร :10)

ไม่ว่าการอยู่ในสถานะภรรยาคนที่หนึ่ง จะได้มาด้วยการสมักรใจหรือการจำยอมด้วยเหตุผลบางประการก็ตาม จุดยืนที่ดีเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อบรรดาสตรีที่มีเกียรตินี้ ‘Aiṣom Muhammad al-Sharīf (2002: 7- 30) ได้กล่าวว่า หลักปฏิบัติที่สตรีที่ดีพึงกระทำตามแนวทางของศาสนาเมื่อสามีมีภรรยาหลายคนมีรายละเอียด ดังนี้

1) พึงพอใจและยอมจำนนต่อกฎเกณฑ์ของอัลลอฮ์ ﷻ

จุดยืนที่สำคัญอันดับแรกสำหรับภรรยา คือ การยอมรับในกำหนดของอัลลอฮ์ ﷻ แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่หนักและค้ำต่อความรู้สึกเพียงใดก็ตาม เมื่อพระองค์ได้อนุญาตให้มีบทบัญญัตินี้เกิดขึ้น เราก็ไม่สามารถจะคัดค้านต่อกำหนดของพระองค์ได้ จึงจำเป็นต้องอยู่ร่วมกันอย่างฉันท์พี่น้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันในครอบครัว เพราะดังกล่าวย่อมดีกว่าการอยู่ในสถานะของการหย่าร้างที่ต้องเป็นแม่หม้ายอย่างแน่นอน พยายามพูดคุยด้วยคำพูดที่ดีต่อกัน เมื่อการปรับตัวดำเนินไปได้ดีชีวิตครอบครัวก็จะเกิดการพัฒนาไปในทางที่ดีด้วย

การที่ภรรยาตอบโต้ด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสมด้วยการเรียกร้องในบางอย่างที่ไม่สมควร หรือแสดงออกด้วยพฤติกรรมที่เป็นปรปักษ์ระหว่างภรรยาด้วยกัน ย่อมมีแต่จะทำให้ครอบครัวเกิดความขัดแย้ง ชีวิตครอบครัวในโลกนี้ก็จะไม่มีความสุขและในโลกหน้าก็ต้องได้รับผลแห่งการกระทำที่ไม่ดีนี้แน่นอน

การพึงพอใจในที่นี้หมายถึงและยอมรับในหลักการของอัลลอฮ์ ﷻ แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่หนักก็ตาม ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي

أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَوَسَّلِمُوا تَسْلِيمًا﴾

النساء : 65

⁶⁰ บรรดาผู้ออกทนนั้นการตอบแทนของพวกเขาไม่สามารถที่จะชั่งดวงวัดได้

ความว่า มิใช่เช่นนั้นดอก ข้าขอสาบานด้วยพระเจ้าของเจ้าว่า เขาเหล่านั้นจะยังไม่ศรัทธาจนกว่าพวกเขาจะให้เจ้าตัดสินในสิ่งที่ขัดแย้งกันระหว่างพวกเขาแล้วพวกเขาไม่พบความคับใจใดๆ ในจิตใจของพวกเขาจากสิ่งที่เจ้าได้ตัดสินใจ และพวกเขายอมจำนนด้วยดี⁶¹

(อันนิสาอู : 65)

ดังนั้นการทำหน้าที่ของภรรยาต่อสามีต้องปฏิบัติให้เหมือนเช่นเดิม ไม่ว่าจะก่อนหน้าหรือหลังจากที่สามีได้แต่งงานกับภรรยาคนใหม่แล้ว นางก็จำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างสมบูรณ์ที่สุดเพื่อแสดงให้พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ เห็นว่านางได้ยอมจำนนต่อหลักการของพระองค์อย่างแท้จริง

2) เชื้อมั่นและศรัทธาในเกาะฎออุและเกาะด็ร⁶² ของอัลลอฮ์ ﷻ

เป็นที่ทราบชัดเจนว่าเราต้องมีความศรัทธาในเกาะฎออุและเกาะด็ร (القضاء والقدر) หรือกำหนดของพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ เมื่อพระองค์ทรงประสงค์ให้คนหนึ่งคนใดเป็นคู่ครองครองกัน สิ่งนั้นก็ย่อมเกิดขึ้นอย่างแน่นอน การศรัทธาในกำหนดของอัลลอฮ์ ﷻ นั้นมีอยู่ 4 ลักษณะด้วยกัน คือ

หนึ่ง การศรัทธาในความรอบรู้ของอัลลอฮ์ ﷻ ในทุกสิ่ง ทั้งสิ่งที่มีอยู่และสิ่งที่ไม่ได้อยู่ ทั้งสิ่งที่เป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ ดังที่พระองค์ทรงตรัสในอัลกุรอานว่า

﴿عَلِمِ الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾

سباء: 3

ความว่า ผู้ทรงรอบรู้ในสิ่งพันญาณวิสัย มันจะเกิดขึ้นแก่พวกท่านอย่างแน่นอน ไม่มีแม้แต่น้ำหนักเพียงเท่าธุลีในชั้นฟ้าทั้งหลาย และในแผ่นดิน และที่เล็กยิ่งกว่านั้นและที่ใหญ่กว่านั้น จะรอดพ้นจากพระองค์ เว้นแต่จะอยู่ในบันทึกอันชัดแจ้งทั้งสิ้น⁶³

(สบบาอู : 3)

⁶¹ คือจิตใจเห็นชอบตามที่ท่านะบีตัดสินทุกอย่าง เช่นนี้พวกเขาจึงจะอยู่ในฐานะผู้ศรัทธา

⁶² กอฎออุและกอด็ร หมายถึง สิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงกำหนดไว้แล้วต่อทุกสิ่งในจักรวาล ซึ่งทั้งหมดล้วนอยู่เหนือการควบคุมของมนุษย์ เหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นกับมนุษย์และทุกสรรพสิ่งล้วนได้ถูกกำหนดในแผ่นจารึกของพระองค์แล้ว

⁶³ การกระทำใด ๆ ก็ตามที่มนุษย์ได้ปฏิบัติไปในโลกคุณขานั้น จะไม่เป็นที่ซ่อนเร้นไปจากความรู้ของพระองค์เป็นอันขาด ในเมื่อสิ่งที่มีน้ำหนักเท่าธุลีก็จะไม่เป็นที่ซ่อนเร้นไปจากความรู้ของพระองค์ แน่แน่นอนการกระทำและสภาพของมนุษย์ก็ไม่อาจจะรอดพ้นไปจากพระองค์ได้

สอง การศรัทธาในสมุคบันทีกของพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ และไม่จำเป็นต้องมีการเสริมเติมใดๆ ดังที่พระองค์ทรงตรัสว่า

﴿وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ﴾

یس : 12

ความว่า เราได้รวบรวมไว้อย่างครบถ้วนในบันทึกอันชัดแจ้ง⁶⁴

(ยาซีน : 12)

สาม การศรัทธาในความประสงค์ของอัลลอฮ์ ﷻ ในสิ่งที่พระองค์กำหนดนั้นอย่างครอบคลุม กิจกรรมงานใดที่เป็นความประสงค์ของพระองค์สิ่งนั้นต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน และในทางตรงข้ามหากพระองค์ไม่ประสงค์สิ่งนั้นก็จะไม่มีทางเกิดขึ้นเลย ดังที่พระองค์ทรงตรัสว่า

﴿إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾

یس : 82

ความว่า แท้จริงพระบัญชาของพระองค์ เมื่อทรงประสงค์สิ่งใด พระองค์ก็จะตรัสแก่มั่นว่า “จงเป็น” แล้วมันก็จะเกิดขึ้นมา⁶⁵

(ยาซีน : 82)

สี่ การศรัทธาว่าอัลลอฮ์ ﷻ คือผู้ทรงสร้างทุกสรรพสิ่ง ทุกปัจจัยยังชีพล้วนมาจากพระองค์ ทุกการเคลื่อนไหวมาจากการสร้างของพระองค์ ที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตนานาชนิดก็ล้วนมาจากพระองค์ พระองค์คือผู้ทรงสร้างทุกอย่างไม่ว่าจะอยู่ในชั้นฟ้าหรือพื้นแผ่นดิน

เมื่อผู้เป็นภรรยาศรัทธาและเชื่อมั่นในทุกกำหนดของพระองค์แล้ว หัวใจกึ่งนางจะสงบนิ่งและยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นได้ เพราะทุกการได้รับและการสูญเสียเป็นกำหนดของพระองค์ที่เราไม่อาจปฏิเสธได้ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ กล่าวว่า

⁶⁴ การกระทำใด ๆ ก็ตามที่มนุษย์ได้ปฏิบัติไปในโลกคุณขานั้น จะไม่เป็นที่ซ่อนเร้นไปจากความรู้ของพระองค์เป็นอันขาด ในเมื่อสิ่งที่มีน้ำหนักเท่าหงส์ก็จะไม่เป็นที่ซ่อนเร้นไปจากความรู้ของพระองค์ แน่แน่นอนการกระทำและสภาพของมนุษย์ก็ไม่อาจจะรอดพ้นไปจากพระองค์ได้

⁶⁵ ไม่เป็นที่ยากลำบากแก่พระองค์แต่ประการใด เพราะพระบัญชาของพระองค์อยู่ที่อักษร 2 ตัว คือ ก้าฟกับบูน = (กุน) จงเป็น เมื่อใดที่พระองค์ทรงประสงค์สิ่งใด มันก็จะเกิดขึ้น โดยปราศจากความเหน็ดเหนื่อยและความยากลำบากแต่ประการใด

﴿لَيْلًا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ ۗ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ﴾

الحديد : 23

ความว่า เพื่อพวกเขาจะได้ไม่ต้องเสียใจต่อสิ่งที่ได้สูญเสียไปจากพวกเขา และไม่เสียใจต่อสิ่งที่พระองค์ทรงประทานแก่พวกเขา⁶⁶ และอัลลอฮ์มิทรงชอบทุกผู้หยิ่งจองหอง และผู้คุยโวโอ้อวด

(อัลฮะดีด : 23)

3) บททดสอบจะเป็นสาเหตุให้อัลลอฮ์ ﷻ เพิ่มพูนอีมานและอะมัลให้แก่นาง

การที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ต่อการมีภรรยาหลายคนว่าเป็นการสร้างปัญหานั้น อาจมีสาเหตุจากความอ่อนแอด้านอีมานของพวกนาง จึงทำให้ในหัวใจของพวกนางยอมให้สิ่งอื่นเป็นใหญ่กว่าคำสั่งใช้ของพระองค์ จำเป็นที่ต้องให้ความรู้แก่พวกนางทั้งในด้านบทบัญญัติของศาสนาเพื่อจะได้คลายข้อสงสัยต่างๆ ให้พวกนางได้อยู่ร่วมกับบรรดามิตรสหายที่ดี และได้ฟังคำสอนศาสนาอยู่เป็นประจำ แท้จริงแล้วการประสบกับบททดสอบอันหนักนี้จะเป็นสาเหตุให้ผู้เป็นภรรยามีความเชื่อมั่นและศรัทธาในกำหนดของอัลลอฮ์ ﷻ มากยิ่งขึ้น จะได้สัมผัสถึงความใกล้ชิดกับพระองค์ ตลอดจนจะสามารถมอบหมายทุกการงานเพื่อพระองค์ได้อย่างแท้จริง ดังที่พระองค์ได้กล่าวถึงว่า

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ﴾

النساء : 125

ความว่า และผู้ใดเล่าจะมีศาสนาที่ดียิ่งไปกว่าผู้ที่มอบใบหน้าของเขาให้แก่อัลลอฮ์⁶⁷ และขณะเดียวกันเขาก็เป็นผู้กระทำความดี

(อันนิสาอู : 125)

4) ภรรยาต้องไม่หลงเชื่อต่อแนวความคิดที่ผิด

ความคิดที่ผิด อาทิเช่น การบอกว่ามีภรรยาหลายคนทำให้ครอบครัวต้องยากจน ภรรยาคนที่หนึ่งมีพฤติกรรมไม่ดีสามีถึงมีภรรยาใหม่ การสาปแช่งสามีในทางที่ไม่ดี เป็นต้น เหล่านี้

⁶⁶ และได้บันทึกไว้ด้วยเพื่อมิให้พวกเขาเสียใจต่อสิ่งที่สูญเสียไป ในความโปรดปรานที่ได้รับในโลกนี้และเพื่อมิให้พวกเขาเสียใจต่อสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงประทานให้แก่พวกเขา

⁶⁷ หมายถึงมอบชีวิตร่างกายให้อยู่ในบัญญัติศาสนาของอัลลอฮ์

ล้วนขัดแย้งกับแนวคิดแบบอิสลาม อิสลามได้ตระหนักให้มนุษย์รักษาหัวใจของเขาให้อยู่ในสภาพบริสุทธิ์ที่สุดในทุกรูปแบบ ทั้งจากการกระทำที่ผิด คำพูดที่ผิด และความคิดที่ผิด แต่การหลงกลวงของชัฏตอนและความอ่อนแอของอิหม่านมักเป็นสาเหตุให้มนุษย์ต้องตกที่นั่งลำบากอยู่บ่อยครั้ง

การที่บางคนกังวลว่าการมีภรรยาจะเป็นสาเหตุให้มีปัจจัยยังชีพไม่เพียงพอครอบครัวเลยยากจนขัดสนเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้อง เพราะพระองค์ได้สัญญาไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ تَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ﴾

الطلاق : 2-3

ความว่า และผู้ใดยำเกรงอัลลอฮฺ พระองค์ก็จะทรงหาทางออกให้แก่เขา และจะทรงประทานปัจจัยยังชีพแก่เขาจากที่ที่เขาไม่ได้คาดคิด และผู้ใดมอบหมายแด่อัลลอฮฺ พระองค์ก็จะทรงเป็นผู้พอเพียงแก่เขา

(อัลกุรอาน : 2-3)

ผู้เป็นภรรยาจึงต้องมีความหนักแน่นและอย่าได้ตกหลุมพรางการหลอกล่อของชัฏตอนในการหลงเชื่อความคิดที่ผิดจากคำสอนศาสนาเหล่านั้น

5) ควบคุมหัวใจตนเองอย่าให้มีความรู้สึกเกลียดชังหรือไม่พอใจสามี

ผู้เป็นภรรยาต้องพยายามรักษาให้หัวใจตนเองรู้สึกสงบต่อสามีของนาง พยายามปฏิบัติการทำงานที่จะทำให้หัวใจของตนสงบนิ่ง ต้องรู้สึกรักที่จะให้เกิดสิ่งที่ดีงามกับสามี ไม่ทำให้สามีต้องเจ็บปวดและไม่เปิดเผยเรื่องที่ไม่ดีของเขาให้บุคคลอื่นรับรู้ เมื่อภรรยาสามารถปฏิบัติได้เช่นนั้นแล้ว นางจะได้สัมผัสถึงความหอมหวานของอิหม่าน(ความศรัทธา) แต่หากนางหมกมุ่นกังวลอยู่แต่เรื่องของสามี จิตใจก็จะไม่เกิดความสงบอีกทั้งยังสามารถส่งผลเสียต่อตนเองได้

แท้จริงนั้นสตรีที่ดีแล้ว แม้ว่าเขาจะประสบกับความโศกเศร้าอย่างมากมาจากการแต่งงานใหม่ของสามี แต่นางก็จะไม่คิดร้ายหรือคิดในสิ่งที่จะก่อให้เกิดการสูญเสีย เพราะการคิดร้ายนั้นจะไม่สามารถอยู่ร่วมกับอิหม่านในหัวใจของผู้ศรัทธาได้ อีกทั้งยังเป็นโรคที่มีพิษร้ายแรง ฉะนั้นจึงไม่สมควรที่จะมีความคิดเหล่านั้นอยู่ในหัวใจของสตรีที่ดี ดังที่ท่านบิรมุฮัมมัด ﷺ ได้สอนแก่เราว่า

((... وإن في الجسد مضغة إذا صلحت صلح الجسد كله وإذا فسدت فسد
الجسد كله ألا وهي القلب))⁶⁸

ความว่า แท้จริงแล้วในร่างกายมนุษย์มีก้อนเนื้ออยู่ก้อนหนึ่ง เมื่อเนื้อก้อนนั้น
ดีทุกอย่างก็จะดี แต่เมื่อเนื้อก้อนนั้นเสียหายร่างกายก็จะเสียหายไปด้วย ก้อน
เนื้อก้อนนั้นก็คือ “หัวใจ”

และผู้ที่คุณแลรักษาหัวใจให้เกิดความสงบนิ่งนั้น อัลลอฮ์ ﷻ ได้เตรียมไว้ซึ่ง
ผลตอบแทนที่ดีงามในโลกหน้าอย่างมากมาย ดังที่พระองค์ตรัสว่า

﴿وَأَزَلَّتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ هَذَا مَا تُوْعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٍ
مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ بِالْغَيْبِ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ذَٰلِكَ يَوْمُ
الْخُلُودِ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ﴾

ق: 31- 35

ความว่า และสวนสวรรค์ก็ถูกนำมาให้มาใกล้แก่บรรดาผู้ยำเกรงมันมิได้อยู่ไกล
เลย⁶⁹ นั่นคือสิ่งที่พวกเขาได้ถูกสัญญาไว้สำหรับทุกคนที่สำนึกผิด(หันหน้าเข้า
หาอัลลอฮ์) ผู้รักษาบัญญัติของอัลลอฮ์ ผู้ที่เกรงกลัวพระเจ้าผู้ทรงกรุณาปรานี
โดยทางลับ และมาหาพระองค์ด้วยจิตใจที่สำนึกผิดกลับเนื้อกลับตัว⁷⁰ พวกเขา
เจ้าจงเข้าไปในสวนสวรรค์ด้วยความศานติ นั่นคือวันแห่งการพำนักอยู่ตลอด
กาล⁷¹ สำหรับพวกเขาจะได้รับสิ่งที่พวกเขาพึงประสงค์ในสวนสวรรค์ และ
ณ ที่เรานั้นยังมีอีกมากมาย⁷²

(กีอฟ: 31-35)

⁶⁸ หะดีษบันทึกโดย al-Bukhāriy หะดีษหมายเลข 52, Muslim: 4178

⁶⁹ และนั่นคือวันกิยามะฮ. มันมิได้อยู่ไกลเลย เพราะมันจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนโดยปราศจากการสงสัยทุก ๆ สิ่งที่จะมีมาข้อมใกล้

⁷⁰ โดยที่ไม่มีผู้ใดเห็นเขานอกจากอัลลอฮ์. ﷻ ดังเช่นคำกล่าวของนะบี ﷺ ที่ว่า “และชายคนหนึ่งรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ โดยลำพังแล้ว นัยตาทั้งสองของเขาก็ท่วม
พันด้วยน้ำตา (เพราะความยำเกรงอัลลอฮ์ ﷻ)” และเขาพบอัลลอฮ์. ﷻ ในวันกิยามะฮ. ด้วยจิตใจที่สำนึกผิดกลับเนื้อกลับตัวและถ่อมตนต่อหน้าพระองค์

⁷¹ ก็จะมีเสียงกล่าวแก่พวกเขาว่า จงเข้าไปในสวนสวรรค์ด้วยความศานติ ก็ตาดาฮ. กล่าวไว้ว่าพวกเขาจะปลอดภัยจากการลงโทษของอัลลอฮ์. ﷻ มะลาอิกะฮ.
ของอัลลอฮ์. จะให้สลามแก่พวกเขาและพวกเขาจะพำนักอยู่ในนั้นตลอดกาล

⁷² ถึงแม้ว่าเขาจะได้รับสิ่งที่เขาต้องการแล้ว เขาก็จะได้รับเพิ่มขึ้นอีก

6) อย่าได้เศร้าโศกเสียใจ

หมายถึง การไม่แสดงอาการ โศกเศร้าเสียใจที่ขัดแย้งกับหลักการศาสนา ทั้งในด้านความเชื่อ คำพูดและการกระทำ อาทิเช่น การกล่าวว่า ทำไมเรื่องนี้ต้องประสบกับฉัน? ทำไมอัลลอฮ์ ﷻ ต้องกำหนดชีวิตฉันให้เป็นเช่นนี้ด้วย? หรือในรูปแบบของการกระทำ อาทิเช่น ประพฤติตัวประชดชนผู้เป็นสามี ไม่ยอมอยู่ร่วมกับสามีด้วยดี เปิดเผยเรื่องที่ไม่ดีของเขาให้บุคคลอื่นรู้ เป็นต้น

แท้จริงแล้วสตรีที่ดีจะไม่แสดงอาการ โศกเศร้าที่เกินเลยความเหมาะสม การที่เราไม่พอใจหรือรังเกียจสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บางทีสิ่งนั้นอาจมีความดีงามซ่อนอยู่ใน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตักเตือนแก่ผู้ศรัทธาว่า

﴿ وَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰ أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴾

البقرة : 216

ความว่า อาจเป็นไปได้ว่า การที่พวกเจ้าเกลียดสิ่งหนึ่งทั้งๆ ที่สิ่งนั้นเป็นสิ่งดีแก่พวกเจ้าและก็อาจเป็นไปได้ว่าการที่พวกเจ้าชอบสิ่งหนึ่ง ทั้ง ๆ ที่สิ่งนั้นเป็นสิ่งเลวร้ายแก่พวกเจ้าและอัลลอฮ์นั้นทรงรู้ดี แต่พวกเจ้าไม่รู้

(อัลบะเกาะรอฮ : 216)

สำหรับผู้ที่ศรัทธาแล้วเขาจะรำลึกอยู่เสมอทุกสิ่งทีประสบกับชีวิตย่อมมีความดี เขาจึงไม่จำเป็นต้องเศร้าโศกเสียใจต่อกำหนดของพระองค์ ดังที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((عَجِبْتُ لِلْمُؤْمِنِ إِذَا أَصَابَهُ خَيْرٌ حَمِدَ اللَّهَ وَشَكَرَ وَإِنْ أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ حَمِدَ اللَّهَ وَصَبَرَ))⁷³

ความว่า เป็นสิ่งที่น่าแปลกสำหรับผู้ศรัทธา เมื่อเขาได้รับความดีงามเขาก็สรรเสริญและขอบคุณต่ออัลลอฮ์ และเมื่อเขาประสบกับความทุกข์เขาก็สรรเสริญต่ออัลลอฮ์และอดทน

7) มอบสิทธิที่สามีพึงได้รับและแสวงหาความพึงพอใจจากเขา

⁷³ หะดีษบันทึกโดย Ahmad หะดีษหมายเลข 1492

ความคิดอันร้ายแรงประการหนึ่งที่มีเกิดขึ้นกับภรรยาคนแรกส่วนใหญ่ คือ หลังจากที่สามีของนางแต่งงานมีภรรยาคนใหม่แล้ว นางมักจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการปฏิบัติต่อสามีไปในเชิงลบ โดยปฏิบัติต่อสามีด้วยความหยาบกระด้าง ไม่มีความอ่อนโยนและไม่เชื่อฟังสามีดังเช่นที่เคยเป็น ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวขัดแย้งกับคำสอนศาสนาซึ่งได้สั่งใช้ให้ภรรยาปฏิบัติตัวอย่างดี เพื่อให้สามีเกิดความพึงพอใจในตัวนาง

ภรรยาที่ดีจึงต้องเชื่อฟังสามีตราบใจที่สิ่งนั้นไม่ขัดกับหลักการศาสนา และมอบสิทธิที่เขาพึงได้รับอย่างครบถ้วน เพราะภรรยาที่ดีย่อมส่งผลให้เกิดความสงบสุขขึ้นในครอบครัว ศาสนาอิสลามได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เป็นอย่างมาก ดังที่มีรายงานของท่านบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((لَوْ كُنْتُ أَمْرًا أَحَدًا أَنْ يَسْجُدَ لِأَحَدٍ لَأَمَرْتُ الْمَرْأَةَ أَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا))⁷⁴

ความว่า ถ้าหากฉันสามารถสั่งใช้ให้บุคคลหนึ่งกราบ(สujud) แก่บุคคลหนึ่งได้ แน่แน่นอนฉันจะสั่งใช้ให้ภรรยากราบต่อสามีของนาง

8) ช่วยเหลือสามีในการอุทิศต่ออัลลอฮ์ ﷻ และขอคู่ออ⁷⁵ให้แก่เขา

ภรรยาควรตั้งเจตนาที่จะช่วยเหลือสามีในการชี้แนะและให้กำลังใจเพื่อแสวงหาความพึงพอใจจากอัลลอฮ์ ﷻ เพื่อให้เขาสามารถใช้ชีวิตอยู่ในแนวทางของศาสนาได้อย่างดี การมีภรรยาหลายคนอาจทำให้สามีรู้สึกถึงภาวะความรับผิดชอบที่หนัก อีกทั้งยังอาจถูกกล่าวหาหรือโจมตีด้วยถ้อยคำที่ไม่ดีจากบุคคลข้างนอก ในสถานะที่ลำบากใจเช่นนี้ภรรยาต้องทำหน้าที่ช่วยเหลือให้กำลังใจแก่สามี เพื่อเขาจะได้มีพลังในการเผชิญหน้ากับอุปสรรคและบททดสอบต่างๆ ได้

เมื่อท่านนบี ﷺ ไปเยี่ยมเยียนบรรดาภรรยาของท่าน ท่านก็จะกล่าวสละมและกล่าวคู่ออให้แก่พวกนาง และพวกนางก็จะกล่าวคู่ออให้ท่านเช่นกัน การสร้างบรรยากาศแห่งอิสลามที่คอยช่วยเหลือและขอคู่ออให้กันและกัน จะสร้างความสงบร่มเย็นให้แก่ครอบครัว ดังที่มีรายงานว่า

((فخرج النبي صلى الله عليه وسلم فانطلق إلى حجرة عائشة فقال : السلام

عليكم أهل البيت ورحمة الله فقالت وعليك السلام ورحمة الله كيف وجدت

⁷⁴ หะดีษบันทึกโดย al-Tirmidhiy หะดีษหมายเลข 1159; Ibn Hibban: 1291

⁷⁵ คู่ออ หมายถึง กล่าวคำวิงวอนขอพรต่ออัลลอฮ์ เพื่อให้เกิดความดีงามในกิจการงานหนึ่งๆ เป็นการกระทำที่แสดงถึงความนอบน้อมถ่อมตน (อามีนะห์ ดำรงผล, 2553: 5)

أهلك بارك الله لك فتقرى حجر نسائه كلهن يقول لمن كما يقول لعائشة
ويقلن له كما قالت عائشة))⁷⁶

ความว่า ท่านนบี ﷺ ได้เดินออกมา พอถึงบ้านของท่านหญิงอาอิชะฮ์ ท่านก็กล่าวว่ ขอความสันติสุขจงมีแด่อะฮ์ลุลบัยตุและขอพระองค์ทรงประทานความเมตตาแล้วนางก็กล่าวตอบว่า และสำหรับท่านก็ขอให้มีความสันติสุขเช่นเดียวกันขอพระองค์ทรงประทานความเมตตา เมื่อได้ไปเยี่ยมเยียนบ้านภรรยาคนอื่นๆ ท่านก็จะกล่าวเช่นนี้เหมือนกัน และบรรดาภรรยาก็ได้ตอบกลับดั่งเช่นอาอิชะฮ์กล่าว

ทั้งหมดคือแนวทางการปฏิบัติสำหรับผู้เป็นภรรยาเพื่อให้ผ่านพ้นบททดสอบที่มาพร้อมผลตอบแทนที่ยิ่งใหญ่ ณ พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ด้วยความเมตตาของพระองค์และทางนำของอิสลามเท่านั้นที่จะทำให้ชีวิตครอบครัวสงบสุขได้

นอกจากนี้ ชัยคุ มุหัมมัด ศอลิฮ์ อัล-มุนัจญิด (แปลโดย กฤติยา เพศนาวัน, 2555: 42) ยังได้กล่าวว่า หากผู้หญิงยอมรับในการแต่งงานครั้งใหม่ของสามี และปฏิบัติต่อสามีและภรรยาคนอื่นๆ เป็นอย่างดียิ่ง(อิหฺसान) เธอจะได้รับรางวัลตอบแทนของ “มุหฺลีนีน”⁷⁷ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿... إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ﴾

يوسف : 90

ความว่า ... แท้จริงผู้ใดที่ยำเกรงและอดทน แน่นอนอัลลอฮ์จะมิทรงให้รางวัลของบรรดาผู้ทำความดีสูญหาย

(ยูสุฟ: 90)

สิ่งที่พระองค์ทรงเตรียมไว้สำหรับผู้ที่มีความศรัทธาต่อคำสั่งใช้ของพระองค์ย่อมเป็นสิ่งที่ดียิ่งกว่า ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในกุรอานว่า

﴿هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ﴾

الرحمن : 60

⁷⁶ หะดีษบันทึกโดย al-Bukhāriy หะดีษหมายเลข 4515, Muslim :3575

⁷⁷ คือ ผู้ที่มีอิหฺसान – บุคคลที่ประกอบความดีที่ถึงดงามระดับสูง

ความว่า จะมีการตอบแทนความดีอันใดเล่านอกจากความดี

(อิรรอหฺมาน: 60)

ดังนั้น การที่ภรรยาโน้มรับในกำหนดของอัลลอฮ์ ﷻ และปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของพระองค์ในการทำหน้าที่ต่อสามีด้วยดี นางย่อมได้รับการตอบแทนจากพระองค์ด้วยผลตอบแทนที่คุ้มค่ายิ่งกว่าในโลกหน้าอย่างแน่นอน

2.2.6 การตอบโต้คำกล่าวหาประเด็นการมีภรรยาหลายคนในอิสลาม

บรรดาผู้เป็นปรปักษ์ต่ออิสลามได้พยายามอย่างมากมายที่จะเอาหลักการการอนุมัติให้มีภรรยามากกว่าหนึ่งในอิสลามมาเป็นเป้าหมายในการโจมตี พวกเขาเหล่านั้นกล่าวว่า “อิสลามทำลายศักดิ์ศรีของภรรยา และเป็นสาเหตุให้มีการสืบพันธุ์ที่เป็นทวีคูณ มีบุตรจำนวนมาก อันจะนำไปสู่ความยากจนแร้นแค้น” ความเป็นจริงแล้วศาสนาอิสลามมิได้ประดิษฐ์ระบบการมีภรรยาหลายคนดังที่พวกเขากล่าวหา ระบบนี้เป็นธรรมชาติของมนุษย์เพศชายก็ว่าได้เพราะมีขึ้นตั้งแต่ยุคสมัยที่อิสลามยังไม่ได้ริเริ่มเผยแผ่ ทั้งชาวอาหรับ ชาวเอเชีย ชาวยุโรป แอฟริกา และชนชาติอื่นๆ ต่างถือปฏิบัติการมีภรรยาจำนวนมากนี้มาตั้งแต่โบราณกาล อิสลามมาเพื่อกำจัดระบบการแต่งงานของคนยุคป่าเถื่อน โดยอนุญาตให้ผู้ชายสามารถมีภรรยามากกว่าหนึ่งคนแต่ไม่เกินสี่คน ภายใต้เงื่อนไขศาสนาที่รัดกุม อีกทั้งการอนุมัติให้มีมากกว่าหนึ่งนี้มีขอบข่ายที่จำเป็นต้องทำ(วาญิบ) หรือเป็นสิ่งที่ควรทำ(สุนนะฮฺ) แต่เป็นเพียงสิ่งที่อนุมัติ (หะลาล) ให้กระทำเท่านั้น (เชค อาลี อีซา, 2533: 39-40)

ชาวตะวันตกส่วนหนึ่งมีความคิดว่ามุสลิม คือ ผู้ที่มากไปด้วยคัมภีร์หาคะมีภรรยาหลายคน แต่ก็ยังมีอีกหลายคนที่ไม่แปลกใจ เมื่อเห็นว่ามุสลิมมีภรรยาเพียงคนเดียวหรือยังไม่แต่งงาน พวกเขาเหล่านั้นเชื่อว่ามุสลิมมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ ในอันที่จะเปลี่ยนจากการอยู่กับภรรยาคนหนึ่งไปอยู่กับภรรยาอีกคนหนึ่งอย่างง่าย ๆ เหมือนกับการย้ายบ้าน หรือย้ายห้อง ทศนคติเช่นนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการให้ร้าย และอีกส่วนหนึ่งมาจากความประหลาดที่ไม่รับผิดชอบของมุสลิมบางคน ดังนั้นผลของมันจึงทำให้คนอีกจำนวนล้านๆ คนมองไม่เห็นความจริงที่ดั่งงามและปรัชญาทางสังคมของอิสลามในเรื่องนี้(Hammudah ‘Abdu alati, 2003: 126-128)

Syeikh Muhammad ‘Ali As-Shabuni (2001: 1-3) กล่าวว่า บรรดาศัตรูของอิสลามได้ใช้ความพยายามอย่างยาวนานในการสร้างความเคลือบแคลงสงสัย และการให้ร้ายป้ายสีแก่ท่านนบี ﷺ พร้อมทั้งได้โต้แย้งและดูถูกดูแคลนความเป็นศาสนทูตของท่าน และยังได้สร้างเรื่องราวโกหกเพื่อให้มุสลิมเองมีความสงสัยในเจตนารมณ์ที่แท้จริงของบทบัญญัติในศาสนาอิสลาม ดังนั้นอัลลอฮ์ ﷻ จึงได้นำทางให้ท่านนบี ﷺ พิสูจน์ให้เห็นถึงความจริงของแนวทางการ

ดำเนินชีวิตตามวิถีของอิสลาม เพื่อเป็นที่ประจักษ์ว่าแนวทางการดำเนินชีวิตแบบอิสลามเป็นแนวทางที่ถูกต้องที่สุด พระผู้อภิบาลของเราได้ตรัสในอัลกุรอานว่า

﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِّنَ الْمُجْرِمِينَ ۗ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيًّا وَنَصِيرًا﴾

الفرقان : 31

ความว่า และเช่นนั้นแหละ เราได้ทำไว้สำหรับทุกศาสดาผู้กระทำความผิดแก่ละเมิดทุกคน และพอเพียงแล้วที่พระเจ้าของเราเป็นผู้แนะนำทางอิตายะฮุส และทรงเป็นผู้ช่วยเหลือ

(อัลฟุรคอน: 31)

และในอายะฮ์อื่นๆ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงตอบโต้บรรดาผู้ที่ให้ร้ายต่อท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ดังที่ได้ตรัสว่า

﴿كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ ۚ إِنَّ يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا﴾

الكهف : 5

ความว่า เป็นคำกล่าวที่น่าเกลียดซึ่งที่ออกจากปากของพวกเขา โดยที่พวกเขา มิได้กล่าวอันใดนอกจากความเท็จ

(อัลกะฮ์ฟี: 5)

เป็นสิ่งที่ชัดเจนว่า คำกล่าวหาต่างๆ ของบรรดาศัตรูอิสลามมาจากความอิจฉาริษยาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเสื่อมเสียให้แก่ศาสนาอิสลาม จึงใช้ความพยายามในการสร้างเรื่องราวที่เป็นเท็จมาเพื่อบิดเบือนความจริงที่บริสุทธิ์ของศาสนาอิสลาม

สรุปได้ว่า ระบบครอบครัวในอิสลามตั้งอยู่บนพื้นฐานของคำสอนศาสนาที่มาจากอัลกุรอานและอัลหะดีษที่เป็นแบบอย่างการปฏิบัติของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งสามารถตอบสนองความจำเป็นในการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างครบถ้วนในทุกด้าน การสร้างครอบครัวตามแนวทางอิสลามจะมีส่วนช่วยในการรักษาระบบคุณธรรมในสังคม ตลอดจนแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสังคมในสภาวะต่างๆ ได้ ครอบครัวถือเป็นสถาบันสำคัญในการสร้างบุคคลที่มีคุณภาพออกสู่สังคม ศาสนาอิสลามได้เน้นย้ำให้ครอบครัวแสดงบทบาทหน้าที่ในการขัดเกลาและหล่อหลอมสมาชิกทุกคนให้มีจรรยาบรรณที่งดงาม ตลอดจนมีบุคลิกภาพที่สอดคล้องตามคำสอนศาสนาอิสลาม ระบบครอบครัวในอิสลามมีความครอบคลุมวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกด้าน เพราะครอบครัวเป็น

ศูนย์กลางที่จะผลิตบุคคลที่สมบูรณ์ผู้สังคม ให้สมาชิกสามารถใช้ชีวิตที่ดีทั้งในโลกนี้และโลกอาคิเรายะฮ์ (ชีวิตหลังความตาย) ระบบครอบครัวในศาสนาอิสลามมีความสมบูรณ์อย่างที่สุด มีการกำหนดเป้าหมาย กฎเกณฑ์ บทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน การสร้างครอบครัวบนรากฐานของศาสนาจึงเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบศาสนกิจประการหนึ่ง เนื่องจากครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคมที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างคุณธรรมที่สั่งงาม การแต่งงานในอิสลามจึงมิได้เป็นเพียงการปฏิบัติตามคำสอนศาสนาแต่ยังเป็นการรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวมอีกด้วย

บทบัญญัติศาสนาอิสลามได้อนุญาตให้ผู้ชายมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคนแต่ไม่เกินสี่คนภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสม กล่าวคือ บุคคลนั้นต้องสามารถให้ความเป็นธรรมแก่ภรรยาทุกคน และสามารถให้การอุปการะเลี้ยงดูภรรยาทุกคน ตลอดจนมอบสิทธิต่างๆ ที่ภรรยาและบุตรพึงได้รับตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม ดังกล่าวถือเป็นการแสดงถึงความสมบูรณ์และความครอบคลุมของบัญญัติทางศาสนาที่สามารถสนองความต้องการของมนุษย์เพื่อรักษาไว้ซึ่งศีลธรรมอันดีงามในสังคม ตลอดจนสร้างความสมดุลให้แก่สถานะของสังคมในทุกยุคสมัย เพราะในยุคสมัยหนึ่งสถานะของสังคมอาจเหมาะสมกับการมีภรรยาคนเดียว แต่ในบางยุคสมัยที่มีความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ บริบทของสถานะสังคมอาจมีความเหมาะสมที่จำเป็นต้องให้ผู้ชายมีภรรยาหลายคน ซึ่งบทบัญญัติศาสนาเมื่อได้กำหนดแล้วต้องมีความสอดคล้องกับการนำไปใช้ในทุกยุคสมัย ดังกล่าวคือความสมบูรณ์และครอบคลุมของบทบัญญัติในศาสนาอิสลาม ดังนั้นมนุษย์จึงต้องนำบทบัญญัติมาปฏิบัติอย่างรอบคอบให้ตรงตามเจตนารมณ์ของศาสนา และพึงมีความตระหนักว่าความรับผิดชอบในเรื่องครอบครัวนั้นเป็นสิ่งที่ต้องถูกสอบสวนในโลกหน้า